

Mándy Gábor

**ELTŰNT
HAT
MAGYAR**

Mándy Gábor

Eltűnt hat magyar

(nyugdijas mese)

ISBN 978-615-80776-7-5

Készült a 4SIDECOPY nyomdában

Spirál füzetek 15.

Előszó

Ez nem egy valóságos történet, hanem egy mese, amelyet nyugdíjasok mesélnek egymásnak. Arról, hogy el lehet menekülni az önző gyerekeik, a mohó örökösök elől, és ha összefognak, új életet kezdenek. A történet több ponton is a fantáziára épül, bár a helyzetleírások mind valós tényeken alapulnak. A magányos öregek ki vannak szolgáltatva a gyerekeik jóindulatának, ami nagyon sok esetben hiányzik. Valószínűleg nincs igazán menekvés. De álmodozni azért lehet. És az álmodozás is adhat erőt a rideg valóság elviseléséhez.

Kezdjük tehát. Egyszer volt, hol nem volt, talán igaz se volt...

A probléma

BENCE BÁ, teljes nevén Varjasi Benedek, a hetvenötödik születésnapja előtt két héttel kórházba került. Meg kellett műteni, de ehhez vérátömlesztésre volt szükség, mégpedig lehetőleg családon belül, mivel a vércsoportja nagyon ritka volt. Bence bának három fia volt: Kisbence, Peti és Janó. Amikor érdeklődött náluk, mind a hárman elzárkóztak a segítségnyújtás elől.

- Ezt igazán nem várhatod el tőlünk - mondta Kisbence.

- Miért nem? Mit kockáztatnátok?

- Ki tudja? Az orvosi beavatkozás mindig kockázatos.

- De nem az a nagyobb kockázat, hogy én meghalok, mert nincs vérátömlesztésre lehetőség?

- Egyrészt nem halsz meg, másrészt ez akkor sem a mi problémánk.

- Szóval nektek nem érek meg annyit, hogy egy kis vért levegyenek tőletek? - kérdezte Bence bá.

- Ez álprobléma - avatkozott bele a vitába Peti. - Az orvostudomány mai fejlettségi fokán biztosan tudnak művért is előállítani.

- Művért egyelőre nem tudnak csinálni. De azt mondd meg, miért nem vállaljátok ezt az egyszerű segítséget.

- Ez... ez olyan ... ciki - szólt Janó is. - Legközelebb majd a vesénket kéred.

Ez megdöbbenette az apát. „Ezért neveltem fel őket, hogy ilyenkor se számíthassak rájuk? Ilyennek neveltem én őket? Ki nevelte őket ilyené?” - töprengett magában.

Ez az incidens jó időre elrontotta a kedvét. „Valamit ki kell találnom, hogy élni tudjak a fiaim támogatása nélkül. És lehet, hogy azért nem segítenek, mert szeretnék, ha mielőbb elpatkolnék. Talán már ki is nézték, mit vesznek majd az örökségből.”

Bence bá sokat töprengett ezen, és bár semmi kiutat nem látott, lassan belenyugodott. Ilyenek a gyerekek. Ilyen az új nemzedék. A huszonegyedik század nemzedéke.

A műtét szerencsére rendben lezajlott, a helyzetet a rendelkezésre álló idegen vérrel is sikerült megoldani. Ráadásul Bence bának alkalma volt a műtét előtt pár nappal arra, hogy önmagának is adjon egy kis vért.

A kórházban a gyerekek nem látogatták meg. Ez rosszul esett neki, de nem tudott mit kezdeni ezzel a tapasztalattal.

Amikor kiengedték, a szomszédasszonyt kérte meg, hogy menjen le a boltba. Terikének jó szíve volt, és amíg élt Bence bá felesége, vele is jó viszonyt ápolt. Most teljesen magára vállalta a lakásba kényszerült férfi ápolását.

Bence bának szép nagy lakása volt, Budapest belvárosában, az V. kerületben, ott éldegélt egyedül. A fiai ritkán látogatták meg, különösen azóta, hogy megözvegyült.

Az előtt még csak-csak átjöttek egy jót enni, de most már mindegyikük a saját dolgaival volt elfoglalva. Az öreg tett-vett otthon, lassan és csendesen teltek a nyugdíjas éveit.

Szabad idejében olvasott, színházba járt, és az Interneten is sokat barangolt. Úgy érezte, hogy még sok mindennel foglalkozhatna. Csak az egészsége bírja!

Gyakran gondolt a gyerekeire. Már ideje lenne megnősülniük, nem pedig csak a szórakozáson jártatni az eszüket. Milyen jó lenne látni az unokáit, babusgatni őket, játszani velük, és amikor már nagyobbak, mesélni nekik arról a világról, amiben ő élt. Amikor még nem volt Internet, nem voltak videojátékok, az árukat boltban vásárolták, nem pedig telefonon vagy interneten rendelték, és a többi. Úgy érezte, sok mesélnivalója lenne egy ilyen kisunoka számára.

De amilyenek a fiai, erre semmi kilátás. Mind a hárman csak magukra gondolnak, meg akarnak szerezni mindent, ami másnak megvan. Ehhez keményen kellene dolgozniuk, de a munkához nem fűlik a foguk. Még mindig csak alkalmi munkákat vállalnak – ha egyáltalán munka a pénzszerezésnek az a módja, ami leginkább vonzza őket. Nem keresni akarják a pénzt igazából, hanem „kaszálni” akarnak, mégpedig jó sokat. (Kisbence erről egyszer így beszélt, amikor nem tudta, hogy az apja is hallja: „Amíg van ez a két erős karom, addig én nem dolgozok!”)

És lám, amikor szükség lenne rájuk, nem lehet rájuk számítani. Vajon hol rontotta el a nevelésüket? Védte őket, amikor veszélynek lettek volna kitéve. A felesége halála után a három fiút egyedül nevelte, és azután is támogatta. Ez az anya kívánsága is volt, sokat beszélgettek a jövőről. Az asszony szíve majd meghasadt, amikor látta, hogy a fiúk milyen irányban változnak, hogy rossz társaságba kerültek és hitvány ideáljaik lettek. Ő még bízott benne, hogy Bence bá erős akaratának és bölcsességének köszönhetően mégis csak lesz valami belőlük. De ez nem sikerült. És már eljött az ideje, hogy szárnyra bocsássa őket.

A gyerekek azonban nagyon is jól megvoltak Bence bánál, nem nagyon akartak a saját lábukra állni. És amikor tényleg a maguk urai lettek, abban sem volt köszönet. Idős apjukat semmire sem becsülték, ha lehetett, kihasználták. Mindig csak vittek, sose hoztak. Már külön laktak, de folyton kellett nekik a pénz. Az apjuk pénze. A nyugdíja.

És az utóbbi időben egyre gyakrabban kerül szóba Bence bá lakása is. Hogy milyen előnyösen lehetne értékesíteni. Már egy cigány társaságot is találtak, akik jó áron megvennék a lakást.

- De hát akkor hova mehetnék én? - kérdezte a gyerekektől.

- Majd csak elleszel valahol. Te még nagyon stramm és ügyes vagy, el tudom képzelni, hogy találsz egy új feleséget.

Hátha még egy szép lakása is lesz neki. Megoldod te ezt, ahogy eddig is mindent megoldottál.

Bence bá egyre kényelmetlenebbül érezte magát, amikor ez a téma szóba került. Még nem akarta feladni az önállóságát. És amikor Peti hozott neki egy prospektust egy „éppen neki való” idős otthonról, ahova úgy is be lehet költözni, hogy nem adják el a lakást, megszólalt benne a riasztó csengő. Onnantól kezdve nagyon odafigyelt az ilyen jellegű célzásokra. És elhatározta, hogy nem adja fel olyan könnyen. Valamit ki kell találnia, hogy megvédje az érdekeit. És az életét.

Annait tudnunk kell róla, hogy mindig is keményen dolgozott, a főnökei meg voltak vele elégedve. Kiterjedt kapcsolatai révén mindig ott volt, ahol valami történt, ahol a legnagyobb szükség volt rá. És voltak ismerősei az idegenforgalmi irodáknál is, amire, mint később látni fogjuk, nagy szükség is volt. Bence bá benne élt a világban, mindig tudta, hogy hol van és merre tart. Ha valami gondja támadt, azonnal elkezdett töprengeni a megoldáson. És soha sem adta fel.

Így volt ezzel a mostani helyzettel is. Azt világosan látta, hogy a fiaira nem számíthat, és bár ő mindig is szerette a gyerekeit, elérkezett az az idő, amikor rá kellett jönnie, hogy mostantól elsősorban a saját életére kell összpontosítania. Amit elért, az nem semmisülhet meg a gyerekek önzése miatt. Tovább is segítheti őket, de

egyenjogú félként, nem pedig úgy, mint egy anyaállat, aki az életét is feláldozza az utódai túlélése érdekében. Ő megtett mindent, hogy a gyerekek felnőjenek, szakmát is adott a kezükbe, kitaníttatta őket, nem rajta múlt, hogy nem vitték semmire. Tőle csak értelmes dolgokat tanultak. Illetve tanulhattak volna – ha nem bódítja el őket a könnyű meggazdagodás és a küzdelmek nélküli sikerek ígérete, amit a filmekben, főleg a nyugati filmekben láttak, és amit mindenáron követni szerettek volna.

Eljött a nagy döntések ideje. És ezeket a nagy döntéseket neki, az apának kell meghoznia.

FRANCI úgy került a történetbe, hogy Bence bának felülvizsgálatra kellett mennie, és a kórházi váróban összeismerkedett vele. Unalmukban beszélgettek, és ő is egy hasonló történetet mesélt el. Az ő gyereke sem segített, de nekik nem vért kellett volna adniuk, csak be kellett volna hozni a fülhallgatós zsebrádióját Franci lakásából, a konyhából. Nem érték rá. Amikor néhány héttel a kiengedése után a piacon véletlenül összetalálkozott a kis menyével, rákérdezett erre.

– Ugyan mondd már meg, Veruska, hogy amikor kértem, hogy hozzátok be a zsebrádiómat a kórházba, miért esett ez annyira a nehezetekre?

A fiatalasszony, aki korábban sem ápolt különösebben jó viszonyt az apóssal, elhúzta a száját:

- Minek a zsebrádió, amikor ott van a tévé a kórház társalgójában?

- De szívem, azt nem én nézem egyedül. Ahány beteg, annyi műsort szeretne nézni. A zsebrádió kellett volna, azzal nem zavarok senkit. És a tévé miatt is le kellett volna mennem egy emeletet.

- Na és az olyan nagy dolog?

- Nagy. Tudod, katéterrel már nem olyan egyszerű.

- De túlélte, nem?

- Túléltem. De nem volt kellemes.

- Hát, legközelebb majd idejében gondoljon rá. Amikor beviszik.

- Úgy érted, hogy a mentősöket kérjem meg, ahelyett, hogy nektek szólnék?

- Apu úgy érti, ahogy akarja. De sokkal egyszerűbb lett volna nekik szólni, akik már ott voltak, mint nekünk, akiknek még el kellett jönnünk ide.

De nem is ez volt a legrosszabb, hanem amit a menyé hozzáfűzött:

- És különben is, azt hittük, hogy az apunak már nem is tetszik kijönni onnan.

Franci erre nem tudott mit válaszolni. Elment a hangja, kiszáradt a szája, és csak bámult maga elé.

Azt hittük, hogy az apunak már nem is
tetszik kijönni a kórházból.

Rákosszentmihályon lakott, egy családi házban. Szép kertje volt, de egyre nehezebben tudta karbantartani.

- El kéne már ezt a házat adni, minek tartogatja - mondta a meny, amikor egyszer meglátogatták. - Már itt lenne az ideje, hogy a gyerekekre és az unokákra is gondoljon.

- De hát még nincs is unokám.

- Majd lesz. Gyereket könnyű csinálni, de abba a kis zuglói lakásba pottyantsuk? Még gyerekszobája se lenne.

- Jó kis lakás az - mondta Franci. - És nekem se volt külön gyerekszobám. Együtt laktunk az egyszobás lakásban négyen, apám, anyám, a bátyám meg én. A ti korszakban is én még javában albérletben laktam. Aztán felépítettem ezt a házat, minden pénzem ráment.

- Most meg egyedül lakja. Tudja, mi ez? Önzés. Kimondom kereken.

- Önzés? És az nem önzés, hogy ki akarjátok venni a kezemből?

- Jó, nem most azonnal akarjuk azt a házat. De egy ésszerű határidőn belül.

Nos, ez a szóváltás ugyanúgy elgondolkodtatta Francit, mint Bence bát a másik. „Ezek csak azt várják, hogy elpatkoljak” - gondolta. „Nagyon vigyáznom kell, nehogy elveszítsem ezt a lakást.”

A kérdés az volt, hogy hogyan. Ha eladja, akkor a fiáék rátehetik a kezüket a pénzre. Esetleg eleve beköltözhetne egy idősek otthonába, ott legalább ellátják. De az ilyen otthonok lakói a kihalások ütemében

cserélődnek. Amikor még élsz, már ott van három-négy jelentkező, aki arra vár, hogy felszabaduljon a szoba. Vagy csak az ágy. Mert a hazai otthonokban ritkán adatik meg, hogy valaki egyedül lakja a szobáját. A beköltözés kicsit olyan, mint a siralomház, csak a hóhért a véletlen helyettesíti. És az ellátásról is több rosszat hallott, mint jót. Az öregek teljesen ki vannak szolgáltatva a személyzetnek, előfordul, hogy a szükséges gyógyszert nem adják be, a személyes holmikat ellopják, és mindezt a lakó szenilitására fogják. Persze az otthon még mindig jobb, mintha az utcára kerülne, de legyen ez az utolsó lehetőség az ember életében. Főleg amíg még a lakása is megvan. Franci egyre többször töprengett el a helyzetén, és egyre kényelmetlenebbül, egyre védtelenebbnek érezte magát.

A legszívesebben elmenekült volna a gyerekek elől. Igen ám, de hova? Mindenütt megtalálják. És a lakást sem olyan könnyű áthelyezni egyik városból a másikba. Vagy egyik országból a másikba. Mert hát laknak magyarok Szlovákiában, Ukrajnában, Romániában, Szerbiában és Horvátországban is. Köztük talán még új partnert is találna. Igaz, hogy ezek szívesebben költöznének Magyarországra, mint hogy ők fogadjanak be egy anyaországbeli magyart.

Amikor összetalálkoztak a váróteremben, a két öreg hamar megtalálta a közös nevezőt.

- Meg kell védenünk magunkat! - szögezte le Bence bá.

- Ezt mondom én is - mondta Franci. - De hogyan? Ha esetleg nem is bántanak, akkor is csak azt lesik, hogy mikor halunk már meg végre.

- Biztosan ügyesen is le lehet őket rázni. Biztosan vannak olyan lehetőségek, hogy megvédhessük magunkat tőlük. Ez a külföldre költözés, amit te is említettél, nem is olyan rossz ötlet. Elmegyünk, itt hagyjuk őket, eltűnünk a szemeik elől - mondta Bence bá.

- De hova mehetnénk? Ezek mindenhova utánunk jönnek.

- A távolság azért segít valamit. Minél messzebbre költözünk, annál nehezebben akadnak a nyomunkra. És ne felejtse el, hogy ezeknek csak akkor jó minden, ha könnyen hozzájuthatnak. Ha túl sok az akadály, feladják. Előbb-utóbb.

ZOLI BÁCSI Franci katonacimborája volt. Amikor Franci meghívta Bence bát vendégségbe, a véletlennek köszönhetően ő is épp akkor jelentkezett. Ők hárman aztán valószínű kupaktanácsot tartottak. Ugyanis Zoli bácsinak is volt sérelme a saját lányával szemben.

A kis hölgy egyszer nagy összegű hitelt vett fel, és az apját kérte meg kezesnek. A pénz gyorsan elfogyott, a lány nem tudott fizetni (a munkahelyét pedig hirtelen felindulásában ott hagyta, és nem talált hozzá

méltó másikat). Zoli bácsin hajtották be az egész tartozást.

Ez évekkkel ezelőtt történt, de a kölcsön megadásáról a lány azóta megfeledkezett. Zavaros ügyekbe keveredett, de amikor az apja hasznos tanácsokat akart volna adni neki, mindig fölényesen letorkollta.

- Mit értesz te a mai élethez? Azóta minden megváltozott. Már nincs tanács meg népfront, nincsen szakszervezet, mindenkinek magának kell kiügyeskedni, hogy miből él.

- Ezt értem, kicsim. De mintha téged jobban érdekelne az a kérdés, hogy miből ne élj meg. Hogy hogyan ne tudd eltartani magad.

- Te csak ne aggódj miattam! Eddig is mindig kimásztam a szarból.

- Az egyikből kimásztál, a másikba pedig bele.

- Az én dolgom, igen? - csattant fel a lány.

- Nem egészen. Ha mindent a saját pénzedből csináltál volna, a saját kockázatodra, akkor talán mindezt rád is hagyhatnám. Persze akkor is aggódnék, hiszen az édes lányom vagy. De ha ráadásul az én pénzemről van szó, akkor igenis jogom van beleszólni.

- Ami velem történt, az bárki mással is megtörténhetett volna. Egyszerű véletlen az egész. És nem várhatod el tőlem, hogy a véletlent kizárjam az életemből! Nevetséges vagy!

Zoli bácsi lakása kisebb volt, egy kétszobás lakás a Tétényi úton, egy panelházban. Kényelmes, és öregkorára jó is lenne, de a lányának újabb összegekre lett volna szüksége, és kinézte magának azt a lakást. Felvetette, hogy adja át neki a tulajdonjogot, a lakhatást majd később megoldják.

- Ugyan, hogy tudnánk megoldani az én lakhatásomat? - kérdezte Zoltán. - Ki akarod cserélni egy kisebbre? Így is alig ferek bele.

- Ugyan, ugyan! Egy ilyen vénembernek elég lenne egy szoba. Tudnék szerezni érte egy kis garzont.

- Ugyan hol?

- Vidéken. Neked nem muszáj a fővárosban lakni, nem jársz se színházba, se bulizni. Nem mindegy már neked, hogy hol töltöd el azt a néhány évet, ami még hátra van?

- Nono, azért ne temess el túlságosan korán! Lehet, hogy még jó néhány évig kibírom, és a barátaim is mind Budapesten laknak.

- Menj csak el egy orvoshoz! - mondta a lánya. - Csak rád néz, és látja, hogy rossz bőrben vagy, már alig élsz. A főváros nyüzsgésénél sokkal jobb lenne neked egy nyugalmas alföldi kisváros.

- Nincs nekem semmi bajom - mondta Zoli bácsi.

- Nincs? - csattant fel a lánya. - Akkor jobb, ha a kivizsgálást mindjárt az elmeorvosnál kezdjük!

- De egyáltalán hogy képzeled ezt? Tegyük fel, hogy eladom a lakásomat. És aztán?

- Aztán a felszabaduló pénzt elosztanánk.

- Úgy érted, hogy te meg én? Milyen alapon?

- Azon az alapon, hogy a lakásodat úgyis én öröklöm. Ez tulajdonképpen csak egy előleg.

És ez nem most történt, hanem néhány éve. Azóta nagyban súlyosbodott a helyzet. A lány elkezdett Zoli bácsi nyakára járni, és ilyenkor nagyon felpaprikázta magát.

- Mikor döglesz már meg?! - kiáltott rá egyszer. Igaz, ahogy ez elhagyta a száját, maga is megszeppent, és mentegetőzni kezdett, hogy nem gondolta komolyan. De az öreg nagyon is tudta, hogy komolyan volt ez gondolva. És egyre jobban félni kezdett a lányától. Amikor vendégségbe hívták, az ételt a rossz gyomrára hivatkozva visszautasította.

- Mi van? Talán csak nem attól félsz, hogy megmérgezek?! - nevetett a lánya gúnyosan.

- Én már nem is tudom, mit gondoljak - mondta Zoli bácsi.

- Na, ez szép. Már itt tartunk. Hogy a saját lányod fog megmérgezni. Neked üldözési mániád van! Tipikus öregkori tünet. Majd elmegyünk egy elmeorvoshoz. Az Alzheimer-kórnak is van egy ilyen tünete.

- Igen? Ezt honnan tudod?

- Utánaolvastam. Egy ilyen öregembernél minden előfordulhat. És azt mondhatom, hogy a betegség leírásából egyre jobban rád lehet ismerni.

Zoli bácsi egyre rosszabbul érezte magát, és számításokat végzett: mennyi pénze van, és hogy hogy tudná megmenteni, amije van.

Gondolt arra is, hogy a pénzt egy külföldi bankba utalja át, ahol nem érhetik el, de akkor már életben volt az a nemzetközi gyakorlat, hogy a pénzmosás miatt minden külföldi bankbetétről értesíteni kell az anyaországot. Akkor pedig könnyű utána-járni, és az örökös gyorsan ráteheti a kezét. Igaz, az nem örökölhet, aki saját maga okozta az örökhagyó halálát, de azt nem olyan könnyű kimutatni. És a nagy pénz reményében sokan elvállalnák, hogy az öreget egy sötét utcán a busz elé lökjék. Annyi ilyesmit lehet látni a filmekben.

Zoli bácsi félelme lassan valóságos rettegéssé vált, és ez a mindennapi életét is megkeserítette.

A lányával már alig találkozott. Igaz, annak csak a lakás és a költözés volt a mániája, másról nem is volt hajlandó beszélni. Az anyja évekkal azelőtt meghalt, azóta Zoli bácsi egyedül van, és valódi veszély, hogy előbb-utóbb ápolásra szorul. Ha odáig jut a helyzet, akkor pedig kénytelen lesz egy ápolónőt felfogadni, és az ilyenek szeretik, ha ott is lakhatnak.

A többiek mindezt együttérzően hallgatták, és szomorúan néztek maguk elé. Aztán Bence bának támadt egy ötlete.

- A legszívesebben eltűnnék ebből az országból. Valami távoli helyre, ahol nem is találnak meg. Ahol nem kell félnem attól, hogy a fiam egyszer csak eltesznek láb alól, hogy egy kicsivel előbb hozzájussanak az örökséghez. Menjünk el együtt!

- Ez nekem is tetszene. De vajon hova mehettünk? - kérdezte Zoli bácsi. - Ebben az életkorban új hazát keresni elég reménytelen. Túl öregek vagyunk hozzá.

- Annyira nem vagyunk öregek. Én szeretem a kihívásokat. Igaz, hogy ebben a korban már aligha kaphatnék munkát külföldön, de hát a nyugdíjunktól talán még a határon túl is meg tudnánk élni.

- Én azzal értek egyet, hogy mindenütt jó, de legjobb otthon - mondta Franci.

- Na persze - szólt Bence bá. - De megvan még az otthonunk? Nem most akarják kicsalni a fenekünk alól?

Ezen még egy jó ideig elvitatkoztak, de végül megfontolták az ötletet.

Ha mind a hárman eladják az ingatlanjukat, és összedobják a pénzt, akkor lenne esélyük arra, hogy egy másik országban biztonságban éljék le a még hátralévő éveiket. Ha jól választják meg az új lakhelyet, akkor lehet még néhány jó évük.

Zoli bácsi elmondta, mit kérdezett tőle a lánya nemrég: majd ha szükség lesz rá, koporsós vagy urnás temetést akar-e.

- De hát korai még engem eltemetni. nekik ezen jár az agyuk, akkor itt az idő, hogy kiugorjak az általuk már egy ideje faragott koporsóból.

A többiek bólogattak. Aztán Zoli bácsi szólalt meg:

- A mi pénzünk külföldön sokkal kevesebbet érne. - És az ingyenes orvosi ellátásnak is búcsút mondhatunk.

- Ez valószínűleg igaz - mondta Bence bá. - Az Európai Unión belül még érvényes az uniós egészségbiztosítás, de ami ezen túlmege, azért fizetnünk kellene.

- Rendben. De ha nem megyünk messzire, akkor ilyen egészségügyi okokból még hazajöhetünk. Csak ne tudják meg a gyerekek.

- És az is igaz, hogy ha az életünket nem kell féltünk, akkor nyugodtabban, jobb kedvűen élhetünk. És talán tovább is.

- Nekem nagyon tetszik ez a dolog. De vajon el tudjuk-e majd viselni az összeköltözést? - kérdezte Zoli bácsi.

- Ha rászorulunk, összeköltözhetünk. És akkor a lakás is olcsóbb, és segíteni is tudunk egymáson, ha baj van. Mert jobb együtt élni két hasonló sorsú intelligens és jó akaratú emberrel, mint örökké azon rettegni, hogy nem járt-e le a szavatossága a születésnap tortánknak.

Ezen nevettek, de úgy érezték, hogy ez már az a fajta fekete humor, amit a halálraítéltek mondogathatnak egymásnak. Mindenesetre elhatározták, hogy utána kell nézni a lehetőségeknek. Hátha van kiút.

Bence bá megígérte, hogy a korábbi ismerőseinél megtudakolja a dolog technikai lehetőségét.

Először is felhívott néhány ingatlanost, és megérdeklődte, hogy nagyjából mennyit érhet a belvárosi lakása. Nyolcvan-nyolcvanöt millióért érdemes hirdetni – mondták. Ez jó lesz kezdetnek, ebből két-három évig is eléldegélhetne külföldön, egy saját kis lakásban. Olyan hely kellene, ahol a fiai nehezebben akadnának a nyomára, amikor pénzt akarnak kérni.

De hol lenne egy alkalmas helyszín? A fejlett országokban hosszabb az életkor, de nehéz bevándorolni, és az ingatlanárak is magasak. Olyan ország lenne ideális, ahol alacsonyak az árak és az általános szegénység mellett is hosszabb ideig lehetne kihúzni.

Néhány héten belül a másik két öreg is felbecsültette az ingatlanjaik értékét. Franci rákosszentmihályi házára 60 milliót mondtak. Ebből is lehetne már vásárolni valamit egy másik, lehetőleg messze fekvő országban. Zoli bácsi is érdeklődött, két irodához is elment. Az egyik 27, a másik 30 milliót ígért. (Ebből még le kell vonni a 2,5 % közvetítői díjat.)

Ha minden jól megy, akár 175-180 milliót is összedobhatnak. Ezen már egy nagyobb nyaralót is lehetne venni az Adrián. Persze közösen. Mindegyiküknek legfeljebb egy egyszobás lakrészük lenne, de megfelelő közös használatú helyiséggel. És három férfi könnyebben kijön egymással, mint három nő, akik szüntelen azt figyelnék, hogy ki mit mond róluk, vagy mit gondol.

Óvatosan, bizalmas jelleggel elkezdték terjeszteni az ötletüket a közeli barátok (és sorstársak) körében. Ennek során még hárman jelezték, hogy esetleg ők is beszállnának. Nézzük meg ezeket is!

LASSÚ GERGELY fia a szerencsejáték rabja volt. Egyszer nyert is valamicskét, de nem hagyta abba, és hiába nem volt többször szerencséje, azt remélte, hogy nemsokára mindent visszanyer. Ahogy az lenni szokott, elfogyott a pénz. Elkezdett az apja nyakára járni, mert tudta, hogy annak van egy kis félretett pénzecskeje.

- Csak kölcsönbe kérem - érvelt. - Tudod, hogy megadom.

- Eddig nem nagyon adtad meg, édes fiam.

- De mindig megmagyaráztam, hogy miért nem. Valami mindig közbejött. De most nem fog. Erre a szavamat adom!

- Most nem fog közbejönni, mert nem adok pénzt.

- De apa, miért vagy ilyen szőrös szívű? Mire kell neked már az a pénz? Talán a Rivierán akarsz nyaralni? Vagy felcsíptél egy tyúkot valahol? Velem egyidős új mamám lesz?

- Ne gusztustalankodj! Előbb-utóbb úgylis te örökölsz mindent.

- Én öröklöm, rendben. De mikor? Tudsz adni valamilyen becslést?

- Arra, hogy mikor dobom fel a talpamat?
- Jól van, csak csavard ki a szavaimat, de azt nézheted, mikor foglak én téged ápolni.

- Látod, ez az. Tudom, hogy rád e tekintetben nem számíthatok. Ápolónót kell majd fogadnom. És hát az se lesz ingyen.

- Minek kellene neked ápolónő? Eddig nagyon is egészséges voltál.

- És ez baj?

- Bajnak nem baj. Csak tudod ... nem normális.

Gergelyt is meglepte ez a rideg megközeletítés. És valósággal rosszul lett, amikor kiderült, hogy a fia Las Vegasba készül utazni, és a kölcsön is igazából ehhez kellene.

- Mit akarsz te csinálni Vegasban? - kérdezte a fiát.

- Van egy remek módszerem. Egy könyvben olvastam, és azzal tuti lehet nyerni. Vissza akarom nyerni az összes elveszített pénzemem. Hogy neked is megadjak mindent, az utolsó fillérig.

- És te elhiszed, hogy ez sikerül?

- Persze. Tuti. A könyvben részletesen le van írva minden. Bízzál bennem!

- Sajnálom, de nem bízom.

- Hát, ezt nem hiszem el! - tört ki a fiatalember. - Nyerni fogok, ez a sorsom. Te nem hiszel a sorsban?! - mondta a fiú, és dühében belerúgott az előtte álló asztalkába. Az csörömpölve felborult.

- Sajnálom, fiam - mondta Gergely, és elfordult.

A fiú elrohant. Néhány hétig nem is találkoztak, az apa telefonhívásaira sem válaszolt.

A fiatalember persze mástól sem kapott pénzt, így Las Vegasba sem utazott el, de mindezért az apját hibáztatta.

– Vén uzsorás, miattad maradok szegény!
– vágta egyszer az arcába. Emiatt jó időre megszakadt az apa és fia kapcsolata. De néhány héttel később véletlenül összefutottak az utcán. Gergely biccentett, de a fiú nem fogadta. És amikor melléje ért, azt sziszegte a fogai között: „Nem vagy az apám!”

Így amikor Lassú Gergely tudomást szerzett a külföldre költözés titkos tervéről, nem hezitált sokáig, hanem igent mondott. A maga nemében ez is házárdjáték volt, de olyan, amelyikben nem milliókat lehet veszíteni. És nem pénzt lehet nyerni, hanem a saját biztonságát. Vagy legalábbis nagy valószínűséggel így tudja megvédeni magát és a vagyonát egy túlságosan is agresszív örökössel szemben.

Nemsokára ő is elment egy ingatlanos céghez, hogy megkérdezze, mennyit érne az ő Alíz utcai lakása, a XI. Kerületben. Kijött az értékbecslő, és megállapította, hogy jó állapotban van. Negyven millióra saccolta a forgalmi értékét. Gergely felvetette, hogy esetleg egy kicsit fel lehetne frissíteni, hogy jobban nézzen ki és kelendőbb legyen, de az ingatlanos szerint ha a lakás nem vadonatúj, a felújítás többbe kerül, mint amennyivel többet lehetne kérni érte. És sok új tulajdonos eleve azzal kezdi, hogy

átalakítja a lakást, máshova kerülnek a falak és a beépített bútorok is, ezért azt javasolja, hogy maradjon minden ugyanígy.

Amikor ezt elmondta a három öregnek, Bence bá vidáman dörzsölte a kezeit: „Negyven millió! Húha! Kezd a tervünk reális lenni. Lelki szemeim előtt megjelent egy szép tengerparti házikó, ahol hárman boldogan élünk. Eszünk, iszunk, kártyázzunk. Aprópó, tudtok bridzselni?”

ZOLTAI AMBRUST a többiek szerették Zoltai úrnak szólítani. Az ő fiának nagyszabású üzleti tervei voltak.

– A Csalogány utcai háromszobás lakás nagyon jó alap lehetne egy jól menő magánszálláshoz – mondta kis Ambrus a feleségének.

– Arra gondolsz, hogy az öreg is társuljon be?

– Dehogy. Semmi üzleti érzéke sincs. De éppen ezért talán nagyobb nehézség nélkül megszerezhetnénk a lakását.

– Mit tudnál neki ajánlani?

– Némi részesedést a bevételből, ha nagyon muszáj. De erre valószínűleg nem is lesz szükség, hiszen szeret engem, és azt akarja, hogy sikeres legyek.

– Ebben nem vagyok annyira biztos.

A gyerekek is a II. kerületben laktak, könnyű lenne átjárni és rendben tartani a papától megszerzett ingatlant.

Kis Ambrus elmondta az apjának, mit tervez. És utána minden alkalmat kihasználta arra, hogy emlékeztesse a nagy üzlet

kecsegtető lehetőségére. De hiába emlegette újra meg újra, az apjának nem tetszett az ötlet.

– Hogy képzeled ezt? – kérdezte az apa.

– Beköltözöl hozzánk, ott kapsz egy dolgozószobát, abban pompásan elleszel – mondta a fia. – Bizony, még egy tévét is be tudunk tenni oda.

– Külön műsort tudnál nézni, mi abszolúte nem zavarnánk – erősítette meg a menyé.

– Köszönöm szépen. A mostani három szoba nekem jobban tetszik – felelt az öreg.

– De hát nagyon sok pénzt lehetne keresni a Csalogány utcai szállással! Tele vagyok ragyogó ötlettel. Jön a sok német meg osztrák turista.

– Meg az orosz maffia, mi?

– Miért? Engem nem érdekel, hogy maffia vagy nem maffia, csak tejljenek. És egy ideje náluk vannak a nagy pénzek – érvelt a fiú.

– Téged nem érdekel, de engem igen.

– Ha már a mi nevünkön lesz a lakás, mit érdekel az téged?

– Arról meg szó sem lehet, hogy a ti nevetekre írassam.

– Na jó, ezt még megbeszéljük. Ha beszámítható állapotban leszel.

Zoltai úr felzaklatva indult haza. Valamiért még vissza kellett mennie, de a küszöbön megtorpant, amikor meghallotta, mit beszélnek róla a gyerekek.

– Kicsit majrézik még a fater – hallotta a fia hangját. – De be fogja adni a derekát. Az a lakás bennünket illet.

- Várj, majd én megpróbálom levenni a lábáról. Szép szóval - mondta az asszonyka. - Hajlanak az öregek a női kedvességre, a sokat ígérő pillantásokra. Legközelebb egy kivágott blúzt veszek fel.

- Ha arra számítasz, hogy majd beléd szeret, tévedsz. Ez olyan, mint a hamu. Nem fog lángra kapni a te szexuális vonzeródtól.

- Fogadjunk, hogy magamba bolondítom!

- Áll a fogadás.

Zoltai úr elképedve hallgatta mindezt, és úgy döntött, hogy nem csönget be a gyerekekhez. Amit itt felejtett, azért majd eljön máskor.

De amikor legközelebb találkoztak, a menyé valóban kihívóan kezdett viselkedni. Bár Zoltai előre bejelentette a látogatását, a hölgy pongyolában fogadta, azzal, hogy „még nem készültem el”. Sőt, ahogy jártkelt, hagyta, hogy a combjai kivillanjanak. Közben olyan csábítóan mosolygott rá, hogy attól kiverte a víz.

És ez folytatódott csaknem egy órán keresztül. Az asszony úgy hozta be a kávé, hogy előrehajolt, a lazán összefogott pongyola elején kivillantak a mellei, egyszer pedig úgy hajolt az asztalkához, hogy belehuppant az apósának az ölébe, majd kacagva felpattant: „Na, papa, talán csak nem jött meg a kedve egy kis családon belüli etyepetyére? A kis mókus már ágaskodik, mi?”

Zoltai elvörösödött, és menni készült.

- Mit siet? A férjem csak késő este jön haza. Addig magunk lehetünk.

Na, papa, talán csak nem jött meg a kedve
egy kis családon belüli etyepetyére?

Zoltainak valósággal menekülnie kellett a menyé támadásától. És a Bibliára, Puti-fárné történetére gondolt. Még a végén őt ítélik el szexuális erőszakért!

Tagja volt egy nyugdíjas természetjáró csoportnak. Az egyik pilisi túrán ütötte meg a fülét, hogy néhány idős ember a csoportos kivándorláson töri a fejét. Aki szóba hozta a témát, meglehetősen lekezelően beszélt erről, mondván, ha egy öregtől meg akarnak szabadulni, akkor nincs menekvés, előbb-utóbb utolérik, akárhova is menekül. Ezen elgondolkodott, és megpróbálta felderíteni a hírek forrását. Így jutott el Varjasi Benedekhez, aki – előbb gyanakodva, de később már bizalommal – elmondta neki, hogy mit szeretnének, és hogy hogyan képzelik el az egészet.

Zoltai kifejezte szándékát a csatlakozásra. Nem sokkal később ő is elment egy ingatlanos céghez. A Csalogány utcai lakást 70 millióra taksálta a Home Depot iroda. Ezt telefonon közölte Varjasival, aki gyorsan kiszámította, hogy ezzel együtt a közösen várható összeg megközelítette a 300 millió forintot, azaz napi árfolyamon az 1 millió eurót.

– Ezen már vásárolhatunk egy jó lakást, ahol békében tölthetjük el a hátralévő napjainkat – mondta. Beírta az összegeket egy táblázatba, és elkezdte keresni az ezért az összegért elérhető lakásokat külföldön: Ausztriában, Németországban, Angliában, Írországban, Görögországban és másutt.

MÁRTUSKA két hónappal később találkozott össze Bence bával – szintén egy orvosi rendelőben, ami manapság valójában már az idősek kaszinójaként is funkcionál. Beszélgetni kezdtek. Bence bá, az egykori sikeres üzletkötő nagy társalgó volt, elég gyakran megszólított ismeretlen embereket.

Óvatosan kezdett beszélni, de előbb-utóbb kikötöttek a gyerekeknél. Hogy mire vitték, hogyan látják a világot és benne magukat.

– Ne is mondja! – így Mártuska. – A mai gyerekekre már nem lehet támaszkodni. Felneveljük őket, minden támogatást megkapnak, és egyszer csak eljön az az idő, amikor kiderül, hogy ebből semmit sem fogunk visszacapni tőlük.

– Biztos ebben? Lehet, hogy most csak azért beszélnek így, mert biztosak abban, hogy még magunk is meg tudjuk oldani a problémáinkat.

– Nézze, egy ideig lehet arról álmodozni, hogy a szavak mögött nincs igazi részvétlenség, de előbb-utóbb kiderül, hogy komolyan gondolják a dolgot.

– Például mit mondanak?

– Például az én gyerekeim már most szeretnék megkapni az örökrészüket. Ami nem is jár nekik.

– Hogyhogy nem jár?

– Tudja, a férjem egy jó nevű, külföldön is híres akadémikus volt, aki sokat dolgozott az iparban is. Számos találmányt nyújt-

tott be, ezeket megvalósították, és később meglehetősen nagy anyagi megbecsülésben részesült. Bizony, az egész világon elismerték. Évente többször is külföldre utazott, akkor is, amikor ez még nem volt annyira általános, több tudományos társaságnak is tagjává választották...

- Jó lehetett egy ilyen okos ember feleségének lenni - jegyezte meg Bence bá, és örült, hogy egy ilyen okos ember özvegyével beszélhet.

- Jó is volt meg rossz is - mosolyodott el az asszony. - Rendkívüli ember volt, és egyáltalán nem szállt a fejébe a dicsőség. Szeretett engem, tisztelt, nem úgy kezelt, mint sok nagy ember a párját, akiknek csak egy dolga van: őt, a nagy embert kiszolgálni. Nagy kár, hogy meghalt. Nagy kár érte.

- A fiúk is elsiratták?

- Á, dehogy. Már életében is messzire eltávolodtak tőle. És ez nem az apjuk hibája volt. Igazából semmi jogcímük nincs arra, hogy rátegyék a kezüket arra, ami az apjuk után maradt.

- De a kötelek rész az övék lesz, nem?

- Addig, amíg én élek, biztosan nem. De utána is kérdéses.

- Hogyhogy? Mi történt?

- Az apjuk végrendeletileg kitagadta őket, de újra és újra előhózzák a témát. Tudja, a férjem rájött, hogy a srácok kábítószerral kereskednek. Nagyon megharagudott rájuk. Nem akart nekik ártani, de erősen rájuk akart ijeszteni. Azt találta ki,

hogy aláírat velük egy nyilatkozatot, ami szerint ha ez még egyszer előfordul, akkor kitagadja őket, és nem örökölhettek utána.

- És előfordult?

- Igen. Akkor életbe lépett a megállapodás. Nem jelentette fel őket, de ezt a megállapodást egy lezárt borítékban ügyvédi letétbe helyezte.

- És?

- És néhány év múlva meghalt. Szívrohamban. Nem lehetett előre látni, a szívével nem volt baj, nem ivott, nem cigarettázott, minden tekintetben egészséges és kiegyensúlyozott életet élt. Így hát a helyzet már nem változott. Én nem tudtam megváltoztatni a megállapodásukat, és egyébként sem bíztam a gyerekekben. Ravaszak, sunyik, egyáltalán nem lehet elhinni, amit mondanak.

- Pedig a tét nagyon nagy lehet.

- Bizony. Emiatt mostanában többször célozgatnak rá, hogy az az idő már elmúlt, ne ragadjak bele a múltba, ők már teljesen megváltoztak, a régi büntetés ideje lejárt.

- És megváltoztak?

- Dehogya. Csak valamivel óvatosabbak lettek. Dörzsöltebbek. De nem csak üzletelnek a droggal, hanem már fogyasztják is. Néha az a benyomásom, hogy ha nagyon belövik magukat, én sem lehetek biztonságban. Akár agyon is üthetnek. Elkezdtem félni tőlük.

Akkor Bence bá elmesélte a saját helyzetét a fiaival kapcsolatban, és megkockáz-

tatta, hogy Mártuskának célzást tegyen egy esetleges kivándorlási lehetőségre.

- Én azon töröm a fejem, hogy itt kellene hagynom ezt az országot, és elköltözni jó messzire, ahol már nem érnek utol a gyerekek, és nem tudnak ártani nekem. Mit szól hozzá?

- Ezt komolyan gondolja? - kérdezte Mártuska. - Nem tart attól, hogy idegen földön másfajta veszélyek leselkednek magára?

- Nem. Sokszor jártam már külföldön, és úgy tapasztaltam, hogy a nyugati országokban civilizáltabbak az emberek.

- És keleten?

- Keleten? Keleten pedig vidámabbak, barátságosabbak.

- Milyen országokra gondolt? - kezdett érdeklődni az asszony.

- Nyugaton Ausztria, Németország, Svájc, Anglia, Írország, Svédország jutott eszembe. Tudok egy kicsit németül, de mindenütt beszélnek az angolt is. Maga milyen nyelvet beszél?

- Elég jól beszélek németül és angolul. Egy picit franciául és olaszul is. Tudja, a férjemet gyakran elkísértem az európai konferenciákra, és ragadt rám. Míg a többi feleség a hölgyprogramokon vett részt, addig én jártam az utcákat, és ismerkedtem az emberekkel a boltokban, éttermekben és könyvtárakban.

- Könyvtárakban is? - lepődött meg Bence bá.

- Naná. Ott könnyen el lehetett olvasni az újságokat. Újabban már internetezni is lehetett. Meg nagyon élveztem kisilabizálni az ismert irodalmi művek, regények helyi verzióit is. Thomas Mann, Maupassant, Csehov...

- Oroszul is tud?

- Olvasni. Iskolában tanultuk, és azt is szívesen tanultam. Egyszer úgy olvastam el Bulgakovtól A Mester és Margaritát, hogy egyszerre lapozgattam a német fordítást és az orosz eredetét.

- Azt én is olvastam - mondta Bence bá.
- A moszkvai jeleneteket szótár nélkül is megértettem, de a Jézus-történetbe beletört a bicskám.

- Mnye tőzse - mondta Mártuska, és ezen jót nevettek.

Bence bá elgondolkozott Mártuska helyzetén. Nyilvánvalóan ő is alaposan meg van félemlítve, és szívesen kimenekülne a gyerekektől várható veszélyek elől. Hiszen ha ő meghal, akkor kerülő úton a nagy vagyon mégis csak az ő ölükbe hullana. Érdekeltek Mártuska mielőbbi halálában.

És ha sikerülne Mártuskának pénzzé tennie ezeket a vagyontárgyakat, az ő csatlakozása a kivándorló társasághoz csaknem megduplázná a rendelkezésükre álló forrásokat. Ráadásul az asszony nagy segítség lenne a helyiekkel való kommunikációban, de még a főzésben és a betegápolásban is.

Mivel óvatos volt, Mártuskának még nem árulta el a részleteket, azt, hogy más idős férfiak is a kivándorlás tervét forgatják a

fejükben. Előbb tanácskozni akart a többi öregúrral. Elvégre egy nő csatlakozása nagymértékben megváltoztathatja a csoport belső dinamikáját. Arról nem is beszélve, hogy a pénzügyi hozzájárulásának mérete révén egyszerre az ő kezébe kerülhetne az egész projekt irányítása, mindenben az övé lenne az utolsó szó.

Ezért egyelőre csak diszkréten célzott arra, hogy ez a probléma másokat is súlyosan érint és foglalkoztat. A nyugdíjasoknak ideje lenne összefogniuk, valamiféle csoportot, érdekvédelmi szervezetet létrehozni, nehogy túl korán meghaljanak vagy fedél nélkül maradjanak.

– Ha tud ilyenekről, engem is feltétlenül értesítsen! – mondta Mártuska, és ezt Bence bá jó jelnek tartotta.

Azt is, hogy amikor elbúcsúztak, az asszony különlegesen széles mosollyal búcsúzott el tőle. Bence bá arra gondolt, hogy egy ilyen kedves és okos nővel érdemes barátkozni. Még akkor is, ha esetleg kútba esik a menekülési terv. Persze Mártuska sem tudta volna megoltalmazni a saját gyerekeitől, de ketten csak elboldogulnának valahogy. És egységben az erő.

De azért jobbnak tartotta a közös cselekvést, és ezért minden külön megoldást elutasított.

A megoldás

A nagy terv Mártuskától függetlenül is előre haladt. Ideje volt kiválasztani a cél-országot. Bence bá azt is felvetette, hogy esetleg Magyarországon belül keressenek egy közös ingatlant. Egy villát, amelyben mindannyian kényelmesen elférhetnek. Mindenki eladhatná a saját lakását és ebbe a közös házba költözhetne, amely osztatlan közös tulajdonná válna, így nehéz lenne bárkinek a részét megszerezni. Ha pedig nincs örökölhető lakrész, akkor az életük is kevésbé kerülne veszélybe.

De ezt hamar elvetették, mondván, a gyerekeik akkor is a nyakukra járhatnak, pokollá tehetik az életüket, még hozzá a bosszútól fűtve. El kell menni az országból, nincs jobb megoldás.

Egy pilisi közös kirándulás alkalmával (ezt tartották megfelelő formának a nagy utazás előkészítésére) a már említett nyugati országok mellett szóba került még Ukrajna, Románia, Szlovénia, Albánia, Bulgária, Málta, Ciprus és India. A közeli nyugati országokkal az volt a baj, hogy drágák és túlságosan közeli. Az Európai Unión belül szabad az átjárás, így Bécs-újhelyen vagy Kismartonban nem lennének nagyobb biztonságban, mint Budán vagy a Balaton partján.

Szlovákiában sokan utálják a magyarokat (egyrészt mert a szlovákok minden

idegenre gyanakodva néznek, ezért szakadtak ki Csehszlovákiából is, másrészt mert az ottani magyarok közül sokban él a revansvágy a Magyarországból kiszakadt „tótokkal” szemben).

Románia hasonló okokból nem jöhetett számításba. Amikor a magyarok már egész Erdélyt a magukénak tartják, és nyíltan árusítják a Trianon előtti térképeket, az ilyen menekülő magyarokat ott is megvételssel fogadnák. Még felmerült, hogy Magyarországra költözni vágyó erdélyi magyarokkal cseréljenek, de egyrészt nem volt megfelelő lakásuk, másrészt olyan közegbe kerültek volna, ahol szintén követelmény a magyarkodás, az irredentizmus. Ebből pedig nem kértek. Nem harcolni akarnak, hanem békében és szeretetben élni.

Ukrajna közel van, de sok a belső feszültség, oligarcha-háborúk dúlnak, időnként lövik egymást, sőt egy nagyobb katonai összecsapást sem lehet kizárni Oroszország és a NATO között. Ez pedig nemcsak azt jelenti, hogy a háborús cselekmények fenyegetik őket, hanem a helyiek is ellenük fordulhatnak nagy nyomorúságukban, azt híven, hogy előlük ették el az ennivalót. Az ukrajnai magyarok is inkább az anyaországba vágyakoznak, a kitelepülőket ők is rossz szemmel néznék. Mert miért akarnak elköltözni abból az országból, amelyik minden külhoni magyarnak a vágya?

Mindenkinek India tetszett volna a legjobban. Amellett, hogy gyönyörű ország,

egy titokzatos szubkontinens, ott annyi a szegény ember, hogy ők fel sem tűnének. (A szegénység azért volt tényező, mert ha az emberek szegények, akkor a lakások ára sem lehet túlságosan magas.) De India nagyon messze van, a spórolt pénzük nagy részét már az utazás felemésztené. Azt is figyelembe kell venni, hogy milyen orvosi ellátásban részesülhetnek külföldön. India nagyon megosztott ország, a dúsgazdagok és a nagyon szegények között valóságos szakadék tátong. A magyar nyugdíjasok semmiképp sem számíthatnának a drága magánorvosi ellátásra, szegényként pedig még a hazainál is rosszabb lenne a helyzetük. Ahhoz meg túlságosan messze lennének, hogy egy-egy egészségi problémájukkal gyakorta hazautazzanak Magyarországra, ahol továbbra is ingyenes ellátásra számíthatnak. Indiába tehát nem költözhetnek, egy sokkal közelebbi ország jöhet csak számításba.

Bulgária is többeknek tetszett, főleg a Fekete-tengerre való tekintettel, de a cirillbetűs feliratok miatt nem mindenki tudott volna beilleszkedni. Bence bá már járt ott, az embereket kedvesnek találta, de egyszer látott az utcán egy jól öltözött embert, zakóban, nyakkendőben a kukában turkálni, és amikor megismerkedett egy számítógépes hardver-cég személyzetisével, kiderült, hogy az a minimálbért kapja. És nem csak arra van bejelentve, mint ahogy ez Magyarországon is szokás volt, hanem ténylegesen annyi a fizetése. Bence bá ma-

gyarországi nyugdíja a háromszorosa volt az ő fizetésének. És amikor most utánanézett az ingatlanáraknak, kiderült, hogy az új lakások ott is a gazdag turisták számára készülnek, a régi házak pedig gyakran komfort nélküliek.

Albánia is kellően szegény, de úgy vélték, hogy nehezen tudnának beilleszkedni egy muszlim társadalom életébe. (Bence bá ott is megfordult már, és nagyon zavarta a napi többszöri dervis-kiáltozás.) Az örmények és az azeriek is egymásnak esnek időnként. A végén Ciprus, Málta és Szlovénia között kellett dönten.

Ciprus azért volt problematikus, mert a szigetország függetlensége óta marják egymást a törökök és görögök. Egy ismerőse mesélte, hogy bár van ciprusi zászló is, azt csak néhány középületen látta, mindenütt másutt vagy a görög, vagy a török zászló volt kirakva. Két teljesen eltérő és egymással ellenséges viszonyban álló nép egy szigeten. És a szigethez közeli, tenger alatti kőolaj-lelőhelyek is bármikor kirobbanhatnak egy háborút Törökország és Görögország között.

Málta jobb, mert egységesebb és vendégszeretőbb. Az előzetes internetes tájékozódásukból kiderült, hogy a pénzükön Slie-mában és San Giljanon is vehetnének egy 6 hálószobás apartmant, közel a tengerpart-hoz.

Szlovénia könnyebben megközelíthető, de épp ezért ott nehezebb lenne elbújniuk. De azért ott is érdeklődtek. Velika Polanán

találtak egy alkalmas nagy apartmant 200 ezer euróért.

Bence bá vállalta, hogy készít egy összehasonlító tanulmányt, amelyre a végső döntésüket alapozhatják. Értett hozzá, mivel korábban néhány évig egy utazási irodával is munkakapcsolatban állt.

Összedugták a fejüket. Bence bá ekkor ismertette Mártuska bevonásának anyagi előnyeit, de ezt Zoli bácsi hevesen ellezte. Nem bízott a nőkben. Hogy is ne! Ha egy ilyen asszony a repülőgép leszállásakor kap egy szívhez szóló üzenetet, képes még a leszállás után is visszafordulni.

Hosszú vita után a jogi és az anyagi megfontolások döntöttek. Egy ekkora összeget botorság lenne nem felhasználni. Franci úgy vélte, hogy ha mind a hatan eladják a jelenlegi tulajdonukat, és külföldön vesznek egy közös ingatlant, és ráadásul aláírnak egy olyan nyilatkozatot, amelyben örök időre lemondanak a visszaközásról, akkor építeni lehet a megállapodásukra. Attól kezdve nem kell tartaniuk sem a kilépésekről, sem attól, hogy valamelyik mohó örökös kivásárolja a saját részét a hozzátartozó halála után.

Ez a terv sem nyerte meg mindenkinek a tetszését. Óvatosak voltak, amiatt aggódtak, hogy ha a mostani összhang felbomlik, életük végéig foglyai lesznek a vállalásuknak. Emiatt sokáig holtponton volt az ügy. Közben Bence bá előrehaladt a máltai és szlovéniai szervezetekkel folytatott tárgyalásain. Összesen 18 eladó ingatlant talált,

különböző helyeken, a tengerparttól a hegyekig. A többség nem akart felkapott üdülőhelyre költözni, mert azok sokkal drágábbak voltak, tele turistákkal. Magukat sem nagyon akarták elkötelezni. Hiszen a közös lakhely megvásárlása után már csak a nyugdíjukra számíthatnak.

Ezen a ponton határozták el, hogy Mártuskát is beavatják a tervbe.

Bence bá vállalta a feladatot. Felhívta az asszonyt, és randevút beszélt meg vele. Mártuska jól emlékezett még a talpraesett öregre, és nagyon szimpatikusnak találta. A találkát egy közeli vendéglőben beszélték meg. Mártuska kikötötte, hogy a férfi legyen ott előbb, mert nem szeretné, ha örömlánynak néznék. Bence bá ezen mosolygott, hiszen az asszony túl volt már azon az életkoron, amelyiknél ez még egyáltalán felvetődött, de egyetértett, hiszen nem lett volna illendő egy hölgyet megvárakoztatni.

Mártuska elegánsan volt felöltözve, de ékszerek nélkül. Kedvesen elmosolyodott, amikor meglátta a férfit. (Egy picit tartott attól, hogy talán majd nem ismeri meg, de ha másról nem, a határozott tekintetéről és szívélyes mosolyáról mindenképpen ráismert volna.)

Beültek. Asztalt nem kellett foglalni, mert elég kevesen voltak. Odajött a pincér, Bence bá Mártuskára nézett, és ő szerénységből egy könnyű vacsorát rendelt. És elkezdtek beszélgetni.

Az öreg ekkor ismertette a titkos tervet. Kicsit izgult, hogy mit szól majd rá az asszony, de kellemesen csalódott Mártuskában. Az asszony rögtön felfogta, miről van szó, és egyet is értett a tervvel.

- Nem fogja sajnálni mindazt a tulajdont, amit hátra kellene hagynia? - kérdezte Bence bá, miközben az asszony arcát fűrészte.

- Ugyan! Ez a sok dolog nekem is csak teher. Néha úgy érzem, hogy olyan hajón utazom, ami tele van kincsekkel, és a saját matrózaim alig várják, hogy a tengerbe borítsanak és az övék legyen minden.

- Nocsak - mosolyodott el Bence bá. - úgy látom, hogy sok kalandregényt olvasott. Vernét, Stevensont...

Mártuska felnevetett, és közben a férfira nézett, azzal a szempárral, ami később is elbűvölte az öreget.

- Mindenre fel kell készülni - mondta az asszony. - Némely gyerek rosszabb a kalózoknál is.

A vacsora után abban maradtak, hogy Bence bá értesíti Mártuskát, hogy hol és mikor beszélnek meg a részleteket. És azt is kifejezte, mennyire örül, hogy az asszony is csatlakozik hozzájuk.

- Már nem leszünk annyira anyátlanok - mondta.

- Én inkább azt mondanám, hogy egy női megközelítésre is szükségük van - nevetett Mártuska, mert nem tetszett volna neki az anyai szerep.

- Egy okos női megközelítésre - mondta Bence bá.

Mindenki nagyon meg volt elégedve Mártuska hozzájárulásával, amikor összegyűlt a társaság. Az asszony sokkal értelmesebbnek és rugalmasabbnak bizonyult, mint ahogy korábban hitték. Anélkül, hogy szóba hozták volna előtte a garanciák kérdését, ő maga vetette fel a témát. Azt javasolta, hogy kezdetnek írjanak alá egy elkötelező szerződést. Ettől a legóvatosabbak is megnyugodtak.

A szerződéstervezetet Mártuska már a következő összejövetelre elhozta. Minden pontot alaposan megtárgyaltak. Mártuska még arra is megtalálta a megoldást, hogy ha valaki menet közben ki akar költözni a közös házból, akkor a többiek fognak neki lakást bérelni, az ő helyét pedig kiadják a helyieknek vagy a tartósan ott tartózkodó turistáknak. A végső tervezetet a *Baradlay* és *Csonka* ügyvédi iroda hagyta jóvá. Abban állapodtak meg, hogy - ahogy ez korábban is felmerült már - mindenki lemond a tulajdonáról, a pénzt összedobják, egy alapítványt hoznak létre, amelynek ők már csak kurátorai lesznek, még hozzá egyforma beleszólási joggal.

Nyár végére állt össze minden részlet. Bence bá és Mártuska vállalta, hogy a helyszínen felkeresik a megfelelőnek látszó házakat.

Szlovéniában Velika Polana közel volt a határhoz, és a szomszédságában is volt jó néhány magyar lakta falu. Az A5-ös autó-

pályán lehetett elérni. Mártuska autójával mentek, és dél körül értek oda. Előtte már telefonon jelezték az érkezésüket, így a tulajdonos kijött eléjük Lendvaszentjózsefig. Kiderült, hogy már évek óta próbálja eladni az ingatlant, de eddig nem sikerült. 500 ezer eurót kér, de célozgatott rá, hogy ha egy hónapon belül odaadnák a pénzt, kevessebbel is beérné.

A ház nagy volt, sok szobával, szép, jól karbantartották, és a környezete is füves, fás, parkos. Csak azért szeretne túladni rajta, mert a gyerekei kivándoroltak Svédországba. Ő is oda költözne, de onnan már nehéz lenne gondozni az itteni házat.

Bence bá felhívta Budapesten a többieket, akik aggódva várták a jelentkezését. Részletesen beszámolt nekik a lehetőségekről. Néhány fotót is készített a mobiljával, és elküldte nekik. Mindenkinek tetszett. De ilyen gyorsan nem lehetett elintézni a dolgot, és a remélt pénzből még semmi sem jött be, ezért nem dönthettek kutyafuttában. Bence bá csak azt tudta megígérni, hogy ha eladják a saját ingatlanjaikat, remélhetőleg egy hónapon belül, akkor újra jelentkeznek.

Egy hasonló adottságú házát találtak Zgornja Korenán is (hat hálósobával), de azt csak másnap tudták felkeresni, mert a tulaj aznap már nem ért rá. Addig szállást kellett találniuk. A házigazdájuk felajánlotta, hogy ingyen megszállhatnak nála, és ezt örömmel elfogadták. Lakva ismerni meg a másikat. Ez volt az első alkalom, hogy

Mártuska és Bence bá egy fedél alatt töltötték az éjszakát.

Amikor Budapesten erről értesültek, nem voltak nagyon boldogok. Attól féltek, hogy az asszony és az öreg között kialakul valami személyes viszony, amitől esetleg az egész terv kútba esik. De alaptalanul aggódtak. A két idős ember tisztelte egymást, Mártuska pedig volt annyira talpraesett, hogy ha a férfi valamit akar, akkor is tartotta volna magát az eredeti tervhez.

Másnap reggel búcsút vettek a házigazdától, és elindultak Zgornja Korena felé, az A5-ösön. Kicsit messzebb volt a magyar határtól, de azért még elérhető távolságban.

Egy kétszintes épület, kiválóan alkalmas lenne több család számára is. A hat hálószobában mindegyiküknek lenne külön helyisége, és a két fürdőszobán is meg tudnának osztozni. Az ára 400 ezer euró, de ennek a tulajdonosa is engedne az árból, ha hamar kézhez kapná a pénzt.

Innen is felhívták az otthoniakat. Ez még jobban tetszett nekik, és úgy gondolták, hogy ha az eladó még várna néhány hónapot, ideális lakóhely lenne a számukra. Bence bá ezt közölte a tulajdonossal, aki mosolygott, de nemet mondott. Neki most kell a pénz. Függetlenül hagyták a dolgot.

Bence bá Máltán, a tenger által körülvett apró szigetországban is talált néhány ígéretes ajánlatot, az Interneten. Ezeket mind végig akarta járni. Olyan nagy lakás is volt, amelyik még nem volt teljesen kész, de épp

ezért még könnyen lehetett változtatni a végső kialakításán.

Ezúttal Bence bá egyedül utazott, mert a repülőjegy meglehetősen sokba került. A Ryanair légi utaskísérői körbehordoztak egy kaparó sorsjegyet, amivel szerencse esetén 1 millió eurót lehetett nyerni. Bence bá vett egyet, és arra gondolt, hogy ha megnyerné az egy millió eurót, akár ő maga egyedül is finanszírozhatná ezt az egész projektet.

De nem nyert. Nem baj, ott vannak az új barátok, együtt csak összehozzák a szükséges pénzt.

Két nap alatt végigjárta a legelőnyösebbnek látszó ingatlanokat, mindent lefényképezett és videóra vett. És a végén egy telekonferencia keretében a többiek is szót kaptak.

Ezen a csoportos beszélgetésen úgy döntöttek, hogy San Juliansban vásárolnak meg egy új építésű, hat hálózobás lakást.

Az ablakok a tengerre néztek, és ha éppen háborog a tenger, akkor is fenséges látványban lenne részük. A legfelső emeletre kerülnének, de van lift, ezért még idősebb korukban is fel tudnak jutni oda. Mivel a régi máltai házak többsége nem hőszigetelt, a fával fűtés kiment a divatból, a legtöbben egy-egy helyiséget fűtenek, fontos volt, hogy olyan lakást találjanak, amelyik teljesen légkondicionált, azaz nem csak hűtik nyáron, hanem télen fűtik is. Ez pedig erősen meghatározza az árat.

Az ára 950 ezer euró volt, és úgy vélték, hogy mivel ennél valamivel több pénzre számíthatnak a lakásaik eladásából, jut majd az átalakításra és berendezésre is.

A máltai ingatlanirodával együtt megfogalmaztak egy szándéknyilatkozatot. A végén Bence bá még egyszer felhívta a budapestieket, és sorra mindegyikük ki mondta az „igen”-t, az iroda képviselőjének meglegedésére.

Ezzel a kocka el volt vetve. Először Mártuska adta el a Sasbérc utcai családi házat. Csak ezért az egy ingatlanért 183 millió folyt be. Ebből fizették ki az előleget. Utána eladta a balatoni nyaralót is, azért 44 milliót kapott. Végül a garázst és az autót is eladta, összesen 13 millióért. Így Mártuska hozzájárulása a közös ügyszög elérte a 240 millió forintot.

Másodiknak Franci tette pénzzé a lakását. Az sem volt rossz helyen. A belvárosi lakás 60 millióért kelt el. Ez összesen már 300 millió.

Harmadiknak Zoli bácsi szerzett pénzt. Az ő lakása csak 26 milliót ért. Aztán egy hónapon belül Gergely 40 millióval, Zoltai Ambrus bácsi pedig további 64 millióval növelte a közös pénzalapot. Ez már 430 millió forint volt, azaz több, mint 1 millió 300 ezer euró. Ezért már egy kisebb kastélyt is lehet venni Máltán. (Na jó, felújítandót.) És akkor még mindig megvolt Bence bá háza, amelyekre már ígért egy vevő 78 milliót.

Felülvizsgálták a san juliansi ház megvételének tervét, és úgy gondolták, hogy első lépésnek mégis azt választják. Aztán, ha már máltai lakosok lettek, még egyszer körülnéznek, és vagy más közelben lévő ingatlanokat is vesznek, vagy vásárolnak egy még nagyobb, ahova együtt átköltöznek. Egyelőre a közös lakás nagyobb biztonságot jelentett.

Ameddig a kiköltözés után még nem hagyják el az országot, arra az időre Bence bá ajánlotta fel a lakását. Szűken, de elfértek. Azt a lakást az egyik szomszéd vette meg, a saját lakrészük jelentős bővítése céljával, és ő abba is beleegyezett, hogy addig maradjanak, amíg el nem utaznak.

Nehéz lesz mindent bepakolni, az egyik helyiséget színültig megtöltik majd a bőröndök és utazótáskák. Szűkösen férnek be, mondta is Franci, hogy olyan lesz a helyzet, mint egy külföldi társasutazáson, ahol más utazókkal is osztoznia kell a szobán. De hát egy idősotthonban ez lenne a normális, és ha ez a közös költözési terv nem sikerül, akkor mindannyiukra az vár, előbb-utóbb. Már ha tényleg túléljük a gyerekek gyilkos praktikáit.

Emlékek

Mindannyiuk számára az volt a legfájdalmasabb, hogy kiválogassák, mit visznek magukkal. És ami még fontosabb: hogy mit hagyjanak itt. Mi az, ami elválaszthatatlanul a személyiségük része lett, és mi az, ami hátrahagyható, esetleg el is felejtethető. Elvégre Máltán egy gyökeresen új életet kezdenek, és az ottani beilleszkedésüket esetleg kifejezetten akadályozhatja a múltba nézés.

Ez a folyamat hetekig tartott, és közben ugyancsak rászorultak egymás lelki támogatására.

Bence bá itt is iránymutatással szolgált. Azt javasolta, hogy ezúttal ne arra koncentráljanak, hogy mi miért értékes a számukra, hiszen valamilyen szempontból minden értékes, hanem arra, hogy mi az, ami majd az új helyen kell, ami ott semmiképp sem nélkülözhető. Ahogy a huszadik század elején az Amerikába kivándorló magyarok is csak néhány cók mókot vittek magukkal. Egy ládában, néhány kisebb bőröndben vagy zsákban. És akadt, akinek ennyi holmija sem volt.

Mártuska is egyetértett ezzel. És hát neki volt a legtöbb tárgya. Ő biztosította az edényeket és evőeszközöket.

Az volt a legfájdalmasabb, hogy kiválogassák,
mit vigyenek magukkal.

Mindenki vett magának 2-2 nagyobb bőröndöt, abba rakták az igazolványokat, a pénzt, az összes releváns iratot (adásvételi szerződéseket, anyakönyvi kivonatokat, banki dokumentumokat), valamint a legfontosabb ruhadarabokat, a fehéreneműt, ágyneműt, továbbá a nélkülözhetetlen műszaki eszközöket.

Amit nem akartak magukkal vinni, de úgy érezték, hogy nagyon is hozzájuk tartozik (régie leveleket, fotókat, a szülőkkel és a házassággal, gyerekekkel kapcsolatos emléktárgyakat, valamint a bútorokat, a nem létfontosságú berendezéseket, a fölös ruhaneműt stb.), azt az egyik barát, Lakatos úr gondjaira bízta, azzal, hogy ezeket szükség esetén adogassa el, és a befolyt összeget tegye félre. Ez a pénz akkor kell majd, amikor valamelyikük hazautazik, valamely hivatalos ügy vagy kórházi gyógykezelés miatt.

És elkezdődött a válogatás. Ez olyan volt, mintha a Titanic fedélzetén kellett volna eldönteniük, hogy az arany nyakláncot vigyék-e magukkal a mentőcsónakba vagy a kiskutyájukat, a gyereket vagy a nagymamát. Mindenki sokszor nekifutott a feladatnak, de minduntalan kevésnek bizonyultak a bőröndök. Mindent nem vihettek el, újra és újra el kellett dönteniük minden egyes tárgy és emlék sorsát. Csak abban reménykedhettek, hogy a hátrahagyott tárgyak nem találnak azonnal gazdára, és minél

személyesebb valami, annál kevésbé tartanak igényt rá mások.

Bence bának több zsáknyi munkaanyaga, tervrajza volt, és a saját könyvei is kitétek egy kisebb könyvtárra valót. Szerencsére a legtöbb saját szövegét és a rajzokat, fotókat át tudta másolni egy hordozható adattárolóra, így azokat magával vihette.

Mártuska a férje dokumentumait, az általa írt könyvek kéziratait őrizgette (ezek még nem voltak digitalizálva), és a külföldi kollégákkal folytatott levelezése is több műanyagládát töltöttek meg, nem is szólva az értékes kísérleti eszközökről, amelyekkel hajdanán otthon is sokat foglalatoskodott. Végül úgy határozott, hogy ha már elutaztak, ezek az akadémiai kutatóintézetbe kerüljenek. De most azonnal nem akarta ezt végrehajtani, mert attól félt, hogy az esetnek híre megy, és a gyerekek szimatot kapnak. Megegyezett Lakatos úrral, hogy ezeket külön kezeli, amíg nem sikerül a megfelelő helyre szállítani.

Gergelynek is voltak jó könyvei, ő DVD-n művészfilmeket gyűjtött, de ezeket sem akarta belegyömöszölni a bőröndbe. Úgy döntött, hogy majd máskor elviszi őket, ha már elrendeződtek a dolgok, és hazajöhet. Most csak néhány Chaplint tett a bőröndbe, valamint a francia új hullám néhány alkotását, a kedvenceit. Ezenkívül egy értékes lepkegyűjteményt is hátrahagyott, de remélte, hogy azért még fog némi pénzt kapni, ha a szomszéd eladja.

Zoltai úr a felesége által kötött sálat és közös életük néhány legfontosabb fényképét rakta el.

Francinak is voltak megőrzendő emlékei, a gimnáziumi tablótól és évkönyvektől kezdve a felesége leveleiig és azokig a naplókig, amiket már serdülő korától kezdve rendszeresen vezetett. (Ezekben részletesen feltüntette a vásárlásait is, úgyhogy belőlük nyomon lehetett követni az árak alakulását, a pénz romlását. És persze a lányokkal és idősebb nőekkel folytatott viszonyait, a randevúit, azt, hogy milyen ajándékokat vett nekik, és hogy mikor és miért szakítottak vele. Elhatározta, hogy ha Máltán lesz ideje, ezeket kihozatja, és összeállít belőlük egy részletes önéletrajzot. Ha a fiát és a menyét ezek a történetek nem is érdeklik, azért még akadhat, aki okulna belőlük. Ha elkészül vele, esetleg odaadhatja egy kerületi Szabó Ervin-fióknak.

A többiek által kiszzelektált holmik között voltak kishépek, barkács-felszerelések, kertészeti berendezések, napozóágyak és sok-sok bútordarab. Ezeket felesleges lett volna magukkal cipelni. Miután Máltán még a hálózati áram is egy kicsit másmilyen, nehezen használhatták volna. Majd vesznek ott, ha szükség lesz rá. De nagyobb átalakításokra, szerelésekre már nem érdemes vállalkozniuk, ezeket majd elvégeztetik a helybeliekkel.

Hosszú hetekig tartott ez a válogatás, és gyakran okozott lelki válságot, depressziót.

De végül kialakult a poggyász. Igaz, a fejenkénti két-két bőröndöt többen is túllépték, ők megkérték Lakatos urat, hogy majd küldje utánuk, ha megvetették a lábukat az új helyen.

Az utolsó magyarországi napjukon, mikor már mindent eladtak, kiválogattak, kiürítettek, rendeztek egy búcsúestet. Másnapra szólt a repülőjegyük, egy útra (ez így is fejenként 60 ezer forintba került). Mindannyian izgatottak voltak. Feltolult bennük sok-sok emlék. Mindegyikőjüknek újra szembesülnie kellett azzal, hogy innen már nincs visszaút. Szomorúsággal töltötte el őket, hogy az eddigi életük befejeződött, de várakozással tekintettek a másnap elé. Holnap minden más lesz. Holnap teljesen új életet kezdenek, amelyben nem lesznek ott az örökségükért kíméletlenül harcoló gyerekek, nem kell azt érezniük, hogy a probléma egyetlen megoldása az ő minél előbb bekövetkező haláluk. Elvileg kiharcolhatnának még némi álszeretetet, ha pénzt adnának a gyerekeiknek, de hát eddig is azt tették, és lám, mire jutottak vele. Ha vége a pénznek, vége a ragaszkodásnak is. Mennyire más volt minden a saját gyermekkorukban! Akkor szegénységben éltek, de bízhattak benne, hogy a jövőben majd jobbra fordul a sorsuk, a családok összetartottak, segítették egymás boldogulását. A Kádár-korszakban ugyan már felcsillant a gazdagodás reménye, de még

erősen élt a társadalmi szolidaritás eszméje is. Nos, az a világ már örökre eltűnt.

A vendéglőben egy nagyobb asztalt foglaltak le, bort ittak és üdítőt, és megrendelték utolsó igazán magyaros vacsorájukat: paprikás csirkét nokedlivel és kovászos uborkával. (Desszertnek diós és mákos rétest rendeltek.) Mártuska biztosította őket arról, hogy ilyen ételeket majd ő is készít nekik, nem kell annyira búsulniuk. De hát nem is az ennivaló miatt búsultak. Emlékeket idéztek föl, a múltból, amelyik ettől kezdve örökre elsüllyed, csak a fejükben létezik tovább, és még ezt is el kell folytaniuk, hogy sikeresebben beilleszkedhessenek új hazájukban.

Gergelynek voltak Amerikába szakadt rokonai, elmesélte, hogy milyen izgalommal várta a leveleket az egész család. Aztán a világháború után kaptak tőlük konzerveket, akkor idehaza még ismeretlen leveses zacskókat, továbbá gyógyszert és ruhát. Micsoda kincs volt az akkoriban! Azok a rokonok a hatvanas években haza látogattak, és meg voltak lepődve, hogy milyen konszolidált lett az ország nem sokkal az ötvenhatos forradalom véres leverése után. Az itthoniak ugyan tele voltak panasszal a rendszerrel és a körülményekkel szemben, és a rokonoknak kellett lecsillapítaniuk őket, mondván, a háború előtt még sokkal rosszabb volt.

Az emlékek része volt az iskola, a régebbi élmények a Rákosi-korszakból, a Kádár-korszakból, a pártállamról, majd a demok-

ratikus rendszer bevezetéséről. Mennyire más volt akkoriban az élet! Az iskolában a magyar népdalok mellett megtanulták a baráti népek népdalait, nem csak az orosz dalokat, de a szlovák, a bolgár, román, sőt még a mongol népdalokat is. És szolmizálni is tanultak, Kodály útmutatásai szerint.

Voltak persze rossz emlékek is bőven. A kötelező felvonulások, a vörös zászlók lengtetése, az arany papírmásé-feliratok, a kötelező úttörő- meg kieszes egyenruha, az ilyen egyenruhába öltözött, kopaszodó és pocakos tanárok, az elhízott KISZ-vezetők. És a munkásörök! Bence bá nevetéstől bugyogva énekelte el, hogy „munkásörnek egy baja, így van-e, mért nincs három élete, élete, egyiket a pártnak adja, másikat a párja kapja, a harmadikkal egy a fegyvere”.

– A munkásöröknek tényleg egy bajuk volt: hogy nem ihattak minél többet anélkül, hogy legéppisztolyoznák egymást – mondta Zoltai úr. Őt mindig taszították ezek a katonai külsőségek.

– És mi haszna volt ennek az egésznek? – tette hozzá Gergely is. – Amikor összedőlt a rendszer, úgy megszűntették az egész Munkásörséget, mint a pinty. Emlékszem, Németh Miklós, az akkori miniszterelnök még egy munkásör-puccs lehetőségéről is beszélt. Hogy be voltak szarva, holott már nem is volt mitől.

Franci felidézte Orbán Viktor beszédét, amellyel, úgymond, kizavarta az oroszokat, pedig ő már tudhatta, hogy Gorbacsovval elkezdődtek a tárgyalások a szovjet hadse-

reg kivonásáról. És nemcsak Magyarországról, hanem egész Kelet-Európából. Az egész szocialista blokk úgy omlott össze, mint egy kártyavár.

– Azért Ceausescu tartotta magát a legtovább – jegyezte meg Bence bá. – De ő is elszökött volna, csak előtte már jókor kimentette a vagyonát Svájcba.

– Romániában akkor forradalom volt, a magyarok és a románok egymás mellett harcoltak a szabadságért.

– Egy ideig. Mert utána ők is egymásnak estek. És az ellentétet az Antall-kormány tovább mélyítette. Emlékeztek, amikor Antall bejelentette, hogy 15 millió magyar miniszterelnöke akar lenni? Ebben talán még az Amerikában élő magyarok is benne voltak.

– És a Für Lajos-féle „körkörös védelem”? Azt képzelte szegény, hogy a honvédség majd megvédi az országot a szovjetektől, csakúgy, mint az amerikaiaktól.

– Bizony, a régi szép idők... – jegyezte meg Bence bá. – Na, igyunk a körkörös védelemre!

Szóba került, hogy a rendszerváltozás megmutatta, a magyarok mennyire nem tudnak élni a szabadsággal. A pártapparátus tagjai azonnal saját kézbe játszották át a közvagyonot, Gyurcsány is így kezdte a tőkés karrierjét. A sok volt funkcionárius és besúgó azonnal köpönyeget váltott, hogy meggazdagodjon, privatizálták az állami vállalatokat, ügyeskedtek és loptak-csaltak, a szegények pedig maradtak szegények.

Franci elmondta, hogy a rendszerváltozás után önálló céget hozott létre, de nem sokáig bírta, mert már az első években jelentkezték a maffiózók, védelmi pénzt követeltek, aztán meg az adóhivatal (akkor éppen APEH-nek nevezték) szállt rá. Franci mindent előírászerűen csinált, és nem volt hajlandó illegális részesedést adni egy hivatalnoknak, aki a korábbi párt-összeköttetéseit kihasználva valóságos bűnügyi hálózatot működtetett.

Mártuskának sok jó emléke volt. Ez nem véletlen. Az ő akadémikus férje mindenképpen a legjobbat kapta, az állami kitüntetést hamarosan követték a vezető állások. Mivel világ életükben takarékos emberek voltak, a jövedelmet nem kötyavetyélték el. (A férj egyik gyakran hangoztatott intelme az volt, hogy „ez nem lesz mindig így, gondolni kell a jövőre is”. Ő persze nem politikai változásban gondolkodott, úgy vélte, hogy a „létező szocializmus” megáll a lábán, ha időnként nagy bajok is vannak a szervezésben és az ellátásban, hanem az öregesre, betegségre, háborúkra, természeti katasztrófákra.) Csak párszor fizettek be külföldi utazásokra.

Igaz, a férjét konferenciákra is gyakran meghívták, és a kiadásokat vagy a hívó fél, vagy a Tudományos Akadémia fizette. Ilyenkor Mártuska is vele mehetett, jutányos áron. A férj halála nagy tragédia volt, de Mártuska gyorsan kilábalt a letargiájából. A gyerekei már akkor jelentkezték az igényükkel, hogy az apjuk igaztalanul ta-

gadta ki őket. De látván Mártuska szilárd-ságát, egy ideig békét kötöttek. (Ehhez Mártuskának fel kellett áldoznia egy hor-gásztanyát. De elhatározta, hogy ez lesz az utolsó engedmény.)

Zoli bácsi ügyes kezű mesterember volt, de ő is hiába próbálkozott az egyéni vállal-kozással. Olyanokkal kellett volna verse-nyeznie, akik lopták az anyagot, az el-romlott alkatrészt szerelték vissza, és nem adtak számlát. Amikor elérte a nyugdíj-korhatárt, attól kezdve már csak a szom-szédoknak dolgozott, egy üveg sörért vagy valamiféle egyéb ellenszolgáltatásért (ők élelemmel, megvarrt ruhadarabbal, takarítással egyenlítették ki a tartozást). A többiek úgy érezték, hogy a csoportban való részvétele nagyon hasznos. Az elején nyilván nagyon sok javítanivaló akad, és Zoli bácsi mindenhez értett.

A cigányzenekar zenélni kezdett, és a primás megkérdezte, hogy mi a kedvenc nótájuk. Egy darabig tanakodtak, aztán hallgattak a primásra, aki az Akácós úton akart végigmenni. Utána Bence bá megkér-dezte a primást, hogy el tudnák-e játszani azt, hogy „Madrid határán, álltunk a vártán”.

– Sajnos, azt a nótát nem ismerem, kérem – mondta a muzsikus. – Ne játsszam el még egyszer az Akácós utat?

Barátaink még próbálkoztak a Dunnyus-kával is, de a szegény muzsikus azt sem ismerte. Biztosan nem volt úttörő meg KISZ-tag.

El tudnák-e játszani azt, hogy
„Madrid határán, álltunk a vártán”?

Az utolsó hét különben nem volt teljesen zavartalan. Néhányan találkoztak a családtagjaikkal, és nagy nehézségbe került eltitkolniuk előttük a kivándorlás tervét. Bence bát a következő hétvégén készült meglátogatni a legidősebb fia, valószínűleg pénzt akart kérni, mint rendesen, de sikerült egy héttel elhalasztani a vizitet. Hol lesz ő már akkor! A lakás el van adva, az új tulajdonos félig már be is költözött. Nagy lesz a gyerekek meglepetése.

Franci a menyével futott össze a villamoson. Az asszonyon látszott, hogy nem szívesen beszél az apósával. Azóta tartott vele haragot, amióta az öreg kijött a kórházból. A hölgy úgy érezte, hogy Francinak már illett volna meghalnia. Egy ideig arról beszélt, hogy milyen új ruhát akar vásárolni, aztán kifogyott a témákból, és egy megállóval korábban leszállt.

Mártuskának sem volt könnyű dolga. Elutazása előtt két nappal ajánlott levélben értesítették a mostohagyerekei, hogy igényt tartanak az autóra, garázzsal együtt. Az asszonynak nem volt könnyű megállnia, hogy közölje velük: már nincs se autó, se garázs, és a számukra már nem is lesz semmi a jövőben. Maga a mód, ahogy hozzá fordultak, az ajánlott levél, kifejezte, mennyire távol vannak tőle. Mártuska összetépte a levelet. – Mostantól kezdve más játékszabályok szerint játszunk – mondta magában.

A repülőtérre együtt ment ki a csapat. Érzéseikkel küszködve nézték az utat, minden utcától és tértől, minden reklámtáblától külön elbúcsúztak. Mindez a számukra ma este már nem létezik. Akkortól kezdve új hazájukban, Máltán kell helyt állniuk.

A repülőgépen Bence bá igyekezett tartani bennük a lelket. Egy útikönyvből oldalakat másolt ki, ezeket osztotta szét. Térkép volt rajtuk, a legfontosabb címek és telefonszámok, továbbá olyan angol és máltai kifejezések, amelyek már az első órákban megkönnyíthetik az eligazodást. (Ezt az olvasónak írom: a máltai sémi nyelv, amit latin betűkkel írnak, arab, olasz, spanyol és angol hatásokkal. Például a király máltaiul „sultan”, az Isten „Alla”, a jó napot „bondzsu”, a bocsánat „skuti”, a viszlát „csaó” – és így tovább. A szigetországban a máltai mellett az angol is hivatalos nyelvként működik, de a máltaiak egymás között a saját nyelvüket használják.)

Nézték az alattuk elterülő tájat, ahogy a repülőgép átrepült a Balkán vöröses hegyei fölött, gyönyörködtek az Adriai tenger csipkés partvonalában, keresztülmentek Szicílián, és csakhamar feltűnt Málta, a rejtelmes szigetország. Így a magasból szemlélve nagyon kicsi, a tulajdonképpeni Málta szigetén kívül hozzá tartozó Gozóval és a picurka Cominóval együtt is. Nemsokára, talán már egy óra múlva ők is máltaiak lesznek.

Isten hozta Máltán

Leszállt a gép. Mikor átjutottak az ellenőrzésen, már késő délután lett. Bence bá még Budapestről egy nagyobb minibuszt rendelt. A sofőrrel kiderült, hogy már járt Magyarországon, de a magyartudása kimerült abban, hogy „kedvesz egész segere” meg „áz á széjp, áz á széjp”. De az angollal jól elboldogultak.

Ment a jármű a keskeny utakon, dombról le, dombra fel. Maga a táj eléggé egyforma volt: sziklák és kockaházak mindenütt. Akárhol néztek ki a jármű ablakán, olyan érzésük volt, hogy már jártak itt az előbb.

Egy óra múlva megérkeztek ahhoz a házhoz, amelyikben a lakásuk volt.

Nem mindenki volt megelégedve, a mobiltelefonon látott képek alapján valami másra számítottak. A környék szép volt, de a környező házak falai kopottak, és a házakon látható megannyi Szűzmária-relief (Málta nagyon katolikus ország) nem feledtethette a karbantartás hiányait. Kicsinek találták a szobákat. Igaz, az a személyenkénti két-két bőrönd, amit magukkal hoztak, bőven elfért. Kisorsolták a helyeket, és kipakoltak.

Mártuska igyekezett lelkesíteni őket. Ez sikerült is. Ebben nagy része volt az asszony szelíd nőiségének, anyáskodó szeretetének és annak a pik-pakk talpraesett-

ségnek, amelyet már az elején megtapasztaltak.

A legsürgősebb tennivaló a bevásárlás volt. Elindultak élelmiszerboltot keresni, kezükben a praktikus szöszedettel.

- Fejn hi hanut? - kérdezték az utcán, a repülön megtanult máltai kifejezéssel.

- Over there - mutatta a helybeli, automatikusan angolul.

Az irányt értették, de jó sokat kellett gyalogolniuk, dombról le, míg a városka főterén megtalálták a szupermarketet.

Minden volt, ami kellett. Az első bevásárlás céljára hoztak magukkal némi eurót. A többit majd az otthoni bankszámlájukról vehetik ki. De az nem volt sürgős. Csak Gergely vett ki néhány száz eurót, ő is csak azért, hogy kipróbálja, működik-e a pénzkívét a helyi bank-automatából. A gép felismerte a bankkártyát, egyeztette a kódot, és kiadta a kért bankjegyeket. Ez mindenkít megnyugtató.

Visszafelé még felfedeztek egy orvosi ügyeleti rendelőt, egy pizzériát, és jól kibámulták magukat az öbölben, amelyben vitorlások ringatóztak.

- Nézzétek! Az ott már a tenger - mutatta Bence bá. Annak ellenére, hogy kevésbé felkapott helyen kerestek lakást, meglepődve látták, hogy milyen közel a Földközi-tenger. Ez nagy különbség volt a Dunához vagy a Margit-szigethez képest.

A vacsorát Mártuska készítette el, az otthonról hozott levesporból és a most vásárolt burgonyából, kolbászból.

- Na, ha kolbászt is lehet kapni, nem lesz sok beilleszkedési nehézségünk - jelentette ki Franci.

Mártuska a fakanállal mutatott a kolbász csomagolására. *Bauern-Knacker*. Német import.

- A német kolbász is kolbász - mondta Franci. - Meg vagyok vele elégedve.

Jól esett az első közös vacsora az új helyen. A sörözéssel sem volt semmi baj. De amikor Zoltai úr egy kis csapvízzel is oltani akarta a szomját, hascsikarása lett. Ezt nagyon különösnek találták, de túltették magukat a dolgon.

Vacsora után Bence bá és Mártuska még elindult felfedezni a környéket. Amikor már elmentek, néhányan azon tréfálkoztak, hogy az öreg megint lefoglalta magának a társaság egyetlen hölgy tagját.

De aggodalmuk továbbra is feleslegesnek bizonyult. Mártuska mindenkivel egyformán szívélyes volt, és az öt férfi között elemében érezte magát. Idős koruk ellenére felébresztette bennük a férfivágyat - bár ez megmaradt a nézegetésnél, a hasuk behúzásánál és az ártalmatlan viccelődésnél.

Bence bá mellett Mártuska másik kedvence Gergely volt, aki valósággal elolvadt, amikor az asszony elénekelt neki egy erdélyi népdalt, és attól kezdve „Édesgergelemnek” nevezte. (A többiek ezt a megszólítást nem vették át. Furán is hangzott volna a szájukból.)

Ezek a szikrák ugyan nem lobbantották lángra az öreg férfiak szívét, de melegséget okoztak a keblükben.

Az élcelődés és az ártatlan kacérkodás mellett Mártuska a konyhában is kitett magáért. (Az első vacsora után később is remekelt, és ő maga is élvezte, ahogy a finomságoktól elolvadnak, kisimulnak az öreg férfiarcok.)

Éjfél felé járt az idő, mire ki-ki visszavonult a saját szobájába. Édesgergelem még elmondott egy közös imát, amelyben a Szűzanya oltalmába ajánlotta a kis társaságot, mint István király tette annak idején az országgal. Titokban azt remélte, hogy az ő szavainak több foganatja lesz. A társaság legtöbb tagja nem volt vallásos, de ők is beleegyeztek. Biztos, ami biztos.

Egyelőre használt az áldás. Mindenki jól aludt. (Ebben benne volt az utazás fáradtsága és az első napi élmények nyomása is.)

Amikor Bence bá kibotorkált a konyhába, Mártuska már ott téblábolt, éppen feltette a kávé.

- Jaj, azt én akartam elkészíteni - mondta a férfi.

- Semmi baj. Én már alágyújtottam. De te attól még behozhatod.

- Nem lenne jobb, ha itt innánk meg, közösen?

- De, igazad van. Jobb lenne - mondta Mártuska. - Az első reggelink egy új országban...

Mások is szedelőzködtek, és ki-kinéztek a hálósobáikból, még pizzamában.

Bence bá visszament a szobájába, és öltözködni kezdett. Lassan mindenki elkészült. Kicsípték magukat – bár a borotválkozásra nem volt idejük. Csak Mártuska volt hálóköntösben. De ez ellen senki sem emelt kifogást. Tetszett a férfiaknak. Így, negligésben talán még jobban.

A bókók közben Mártuska kimérte a kávé a vizespoharakba. Az otthonról hozott kávékészletet még nem csomagolta ki.

– Jó reggelt! Jó máltai reggelt kívánok mindenkinek! – mondta Édesgergelem.

– Új nap, új ország – mondta Franci. – És ez most már az új hazánk is.

Kávéztak, közben elkészítették a reggelijüket is.

– Na? Ma mit csinálunk? – kérdezte Zoltai úr.

– Jó lenne felderíteni a környéket – mondta Mártuska.

– De úgy, hogy közben el ne tévedjünk – tette hozzá Franci. – Nekem úgy tűnik, hogy minden utca egyforma. Minden házon van valamilyen szentkép vagy más relief, esetleg a tulajdonosok neve...

– És az utca végén ott a tenger. Szinte mindegy is, hogy merrefelé indulsz el, a végén mindenképp a parton találod magad – mondta Édesgergelem.

– Először kis távolságokra menjünk, és jegyezzük meg jól az utat! – mondta Franci.

– Fedezzétek fel a környéket! – javasolta Mártuska. – Én addig összeütök valamilyen ebédet.

- Igaz is - mondta Zoltai úr. - A berendezkedés közben szükségünk lehet egy csomó kellékre, szerszámokra, csavarokra, szögekre. Biztosan itt is van valamilyen pláza vagy szupermarket.

- Jól van, majd megkérdezzük. Hozzatok a térképet, a szótárat és a jegyzettömböt! - mondta Bence bá.

És nekivágtak a környéknek, a nekik még nagy mértékben ismeretlen városnak. Buszjegyeket is vásároltak, és az egyik vonalon elmentek a végállomásig. Így ismerték meg a környéket. A buszvezető, látva, hogy idegenek, felhívta a figyelmüket arra, hogy a megváltott buszjegy visszafelé is érvényes, sőt, tulajdonképpen bármelyik vonalra, iránytól függetlenül, de csak 2 órán keresztül.

- Köszönjük! Ezt jó tudni - mondta Bence bá a sofőrnek frissen megtanult máltai kifejezéssel, de úgy tűnt, hogy a sofőr nem értette. (Később kiderült, hogy a buszon igen sok bevándorló is dolgozik, ők máltaiul egyáltalán nem tudnak, csak angolul.)

Sok komikus pillanatot éltek át, amíg megszokták, hogy Máltán az autók nem az utca jobb oldalán hajtanak, hanem a másikon, és a buszra is rossz helyen vártak először, sőt fel is szálltak rá, csak az utasoktól tudták meg, hogy a másik járdán kellett volna várniuk.

A buszra is rossz helyen vártak.

Az is szokatlan volt, hogy nem láttak csuklós buszt, és hogy ugyanazon az ajtón kellett leszállniuk, ahol felszálltak. A busz gyorsan megtelt, és a sofőrök gyakran nem is álltak meg. Úgy kellett őket leinteni, mintha csak autostoppolnának, és ha tele volt a jármű, akkor a buszvezető meg sem állt, csak sajnálkozva széttárta a karját.

Közben sok embert megszólítottak. Angolul mindenki tudott, nemcsak a máltaiak, hanem a turisták is. Találkoztak néhány feketével és arabbal, ők is beszéltek az angolt, de a kiejtésük kissé szokatlan volt. Látszott rajtuk, hogy nem Budapesten, a Rigó utcai nyelviskolában tanulták a nyelvet. Amikor valami speciális dolgot kellett megkérdezniük, csak akkor vették elő a szótárat és a jegyzetfüzetet.

A közlekedés során találkoztak az első honfitársaikkal. Egy buszmegállóban például két nő így bosszankodott: „Nézd, nem áll meg a mocsok! El fogunk késni a munkából!” Akkor ők is magyarul szóltak hozzájuk, és máris megvolt az ismerkedés.

A vendéglőkben, presszóknak is találkoztak magyarral. Vicces volt, amikor kínlódva próbálták angolul megmagyarázni, hogy mit kérnek, és a kiszolgáló magyarul hívta oda a vezetőt, mert nem értette, mit akarnak tőle. Ilyenkor mindig jókat nevettek. Kiderült, hogy sok magyar fiatal dolgozik a szigeten, de csak a szezon alatt. Összel rendszerint hazautaznak, és tavasszal elől-ről kezdődik az állás- és albérletkeresés.

Mivel több ilyen hascsikarásos eset is előfordult, megkérdezték a szomszédokat, hogy talán a központi vízvezetékekkel van-e baj. És megdöbbenek a válaszukon. Kiderült, hogy Máltán az egész vízellátási rendszer elavult, a csövek elrozsdásodtak, ezért a csapvizet csak mosásra és főzésre használják, mindenki kizárólag palackozott vizet iszik. De ettől nem kell félniük, nagyon olcsó. Ez volt az első negatív élményük a szigeten. Bence bát is felelősségre vonták, hogy nem nézett mindennek utána, de ő csak széttárta a karját: – Erre nem számíthattam. De otthon is voltak olyan időszakok, amikor, például árvíz után, palackozott vizet osztogattak, arról nem is beszélve, hogy még Budapesten is vannak kerületek, ahol inkább ásványvizet isznak, mint azt, ami a csapból jön ki. És ha az a sok külföldi turista és betelepülő külföldi ettől nem zavartatja magát, akkor ezzel mi is megleszünk majd valahogy. Ne felejtsetek el, hogy mi nem egyszerű turisták vagyunk, hanem lényegében menekültek.

– Nem olyan nagy a baj ez – ütötte el a dolgot Franci. – Én otthon sem igazán iszom vizet, csak sört, bort, pálinkát vagy kávé-t és legfeljebb teát. Biztosan ehhez is hozzá szokunk majd.

A rendcsinálás napokig tartott. Nem mintha nagy rendetlenség fogadta volna őket, hanem mert azt akarták érezni, hogy ez már az ő lakásuk, az ő szobájuk, a rend a saját rendjük.

A szemétyűjtés máltai módját szokatlannak találták. Nem láttak nagy szemétyűjtő konténereket, mint amelyek elterjedtek már Európa-szerte. Ehelyett különféle színű nejlonzacskókban tették ki a lakók a szemetüket, külön a papírt, a műanyagot és a háztartási hulladékot, és ezeket bizonyos napokon a nálunk is ismert kukás autók szedték össze. A szemetesek többnyire négerrek voltak, bevándorlók valamilyik közeli afrikai országból (Afrika közelebb volt Máltához, mint a legtöbb uniós ország). Hóseink ezt a szemétyűjtési metódust is hamar megszokták, csak eleinte voltak kicsit zavarban, hogy melyik szín melyik szemétfajtához tartozik.

Máltán sok cica kőszált az utcákon, ezeket valóságos nemzeti állatként tisztelték. Még külön macskaetető helyek is voltak (ezeket úgy nevezték, hogy *cat café*). A helyiek oda hordták az élelmet, a cicák pedig megszokták, hogy ott mindig találnak ennivalót.)

A környéken sokféle boltot felfedeztek: egy kínai éttermet, egy pizzériát, egy könnyűbúvár-szaküzletet (Tudni kell, hogy Máltán a könnyűbúvárkodás az egyik legnépszerűbb sport, sok turista kifejezetten ezért jön a szigetországba).

Egyszer bementek egy orosz termékeket árusító mini marketbe is. Nem tudták megállni, hogy ne próbálják ki az otthon már régen megkopott orosz tudásukat.

- Jáblokovüj szok jeszty? - kérdezte Bence bá. Mártuska kuncogott, mert ez szerepelt Bulgakov regényének elején is.

- How about orange juice? - kérdezett vissza az orosz eladó, aki a kiejtésükön megérezte, hogy nem igazi oroszok. Végül megvették a gyümölcslevet, és vihogva távoztak. Az utcára kerülve Franci megszólalt: „Taváris utyityelnyica, nyiktó nye atszúsztvujet”. Röhögtek, felidézve azt az időt, amikor orosz órán oroszul kellett jelenteni, hogy senki sem hiányzik. Milyen régen volt már az!

A harmadik napon jutottak el először az étterembe, akkor is azért, hogy mentesítsék Mártuskát. Az étterem olasz tulajdonosa megörült nekik. A nyári szezon már véget ért, megritkultak a vendégek. Úgy-ahogy tudott angolul, legalábbis azon a szinten, hogy meg tudja értetni magát a turistákkal. Odajött hozzájuk, hogy üdvözlje őket. Vittorio nem tudta felfogni, hogy miért telepedtek le ezek a magyarok itt, éppen ebben az országban, éppen ebben a városkában.

Bence bá megpróbálta elmagyarázni a helyzetet: a saját gyerekeik nem szeretik, nem támogatják őket, csak a pénzüket és a házat akarják, itt pedig újra kezdődik számukra az élet. Vittorio bólogatott és nevetett, de valójában nem tudta felfogni a helyzetet. Ami tényleg felfoghatatlan.

Nem sokkal később Bence bá az Interneten felfedezett egy magyar éttermet is, a Margaret Island nevűt, de amikor írt nekik, hosszú ideig nem válaszoltak. Ezt nagyon

furcsának tartotta, mert úgy gondolta, hogy a magyaroknak külföldön is illene összetartaniuk, de aztán eszébe jutott, hogy talán fiatalok vezetik az éttermet, akiknek nem imponálnak a nyugdíjas magyarok. Később kiderült, hogy valóban van egy ilyen ellenérzés a fiatal magyar bevándorlókban. Talán irigyek is, azért, hogy nekik keményen meg kell dolgozniuk a pénzért, a nyugdíjasoknak pedig csak úgy az ölükbe hull a nyugdíj. De erről majd később.

A Margaret Island válasza végül megérkezett, és kiderült, hogy igen, magyarok a tulajdonosai, és szívesen látják őket is, ha náluk akarnak vacsorázni.

Akármennyire érdekes is volt ismerkedni az új hazájukkal, azért voltak pillanatok, amikor rájuk tört valami mély szomorúság.

- Gyerekek, képzeljétek - mondta az egyik reggel Zoltai úr -, az éjszaka a Margit-szigetről álmodtam.

- És milyen volt? Sokan sétáltak ott?

- Nem. Csak én voltam, egyedül. Messze mások is közeledtek, de mire megtudtam volna, hogy kik, addigra felébredtem.

- Okosan tetted - mondta Bence bá mosolyogva. - Ki tudja, kik voltak. Lehetek bűnözők is.

- Vagy a gyerekeink - mondta Franci.

- Ők remélhetőleg egy ideig még nem találhatnak ránk. Ebben a percben még biztonságban vagyunk.

Így teltek az első napok. Félniük nem kellett, de a maguk vállalta száműzetésben

is érezték a magányosságukat, azt, hogy már nincs családjuk. De hát erre számítottak, küzdöttek a depressziójukkal, és voltak napok, amikor úgy érezték, hogy ők állnak nyerésre. A régi családjuk elveszett, de kaptak, pontosabban építenek egy új családot, amelyikben mindenki testvér, mindenkinek ugyanaz az érdeke.

A helyi lakosokkal elemi szinten kommunikáltak, de Bence bá az egyik könyvesboltban talált egy angol-máltai társalgási könyvet, és elkezdték tanulni a legfontosabb kifejezéseket.

Megtalálták a helyi könyvtárat. Valójában a vallettai központi könyvtár helyi fiókjá volt, nagyon kicsi, és a szomszédos Pembroke városában, az ottani önkormányzat épületében helyezték el, buszra kellett szállni, hogy oda jussanak. Hetente három napon volt nyitva, 2-2 órára, a könyvek választéka is nagyon kicsi volt (az egész anyag elfért egy nagyobbfajta szekrényben), elsősorban az iskolásokat szolgálta ki, úgyhogy inkább bebuszoltak a központba.

A vallettai központi közkönyvtár tágas, kétemeletes, erődre emlékeztető épületben működött. Ott szótárakat is találtak. Eva, a segítőkész könyvtáros kisasszony külön is foglalkozott velük. De mindez nem ment ilyen egyszerűen. A máltai szabályok szerint, és a sok turista miatt, a könyvtárakat csak azok használhatták, akiknek már volt egy bejelentett máltai lakcímük. A lakással kapcsolatos jogi eljárás azonban még nem fejeződött be. Az egyik szomszéd-

juk, egy brit fiatalember viszont készségesen elkísérte őket a megfelelő irodába. A formaságok jó ideig eltartottak. De a végén megszerezték a lakhatási iratokat, és attól kezdve szorgalmasan látogatták a központi könyvtárat.

Bence bá tanácsára folytatták ismerkedésüket a máltai nyelvvel is. Ez nagyon jó pontnak számított a helyiek szemében. A párbeszédhez nem volt rá szükség, de olyan érzés volt, mint amikor Magyarországon egy külföldi turista megpróbál magyarul beszélni, elénekelni egy népdalt. Azt jelentette, hogy tisztelik a helyet, ahol laknak, és tisztelik a népet, amely befogadta őket.

Megtanultak egyszerűen kommunikálni, a nyelvtani szabályok követése helyett szóláncokat alkotni.

Például:

Hol? - pénz - automata (Fejn? - flus - awtomatiku).

Vagy:

Gyógyszer - fejfájás. (Medikazzjoni - ugiġh ta 'ras)

A választ is leírták velük, és utána megpróbálták megkeresni a szótárban a megfelelő angol szavakat. De erre csak kivételes alkalmakkor kényszerültek, hiszen az angol hivatalos nyelv Máltán, és a legtöbb iskolában az oktatás nyelve is az angol. (Mint kiderült, a máltai nyelvet is tanítják, a külföldi diákoknak is kötelezően, de csak

idegen nyelvként, a tantárgyakat már angolul.)

A kis csoport tagjai közül csak Édesgergelem nem beszélt angolul, a többiek többé-kevésbé tudtak kommunikálni. A legjobban Mártuska tudott, ő már a külföldi útjain megtanult mindent, amire szükség volt, és különben is jó esze volt.

A máltai magyarok témaköre külön téma. Hamarosan találtak ilyen csoportokat az Interneten és a Facebookon. De mikor kiderült, hogy nyugdíjasok, többen nagyon lekezelően bántak velük, érzékeltetve, hogy Málta a fiataloké, akik gyorsan meg akarnak gazdagodni, vagy legalábbis el vannak rá szánva, hogy keményen megdolgozzanak a megélhetésért, a nyugdíjasoknak itt semmi keresnivalójuk, a legjobb, ha visszatakarodnak, és otthon várják ki, amíg meg nem hálnak. Amikor Bence bá azt kérdezte tőlük, hogy működik-e valahol magyar nyugdíjas klub, azt a választ kapta, hogy „nehogy már kézen fogva kísérgessék őket végig Máltán”. És mások is elutasították a válaszok megadását, a kéréseik teljesítését.

Egy fénymásoló hely fiatal helyi munkatársa azt mondta Bence bának, hogy amióta Málta csatlakozott az Európai Unióhoz, sok minden megváltozott. Romlott a közbiztonság, már nem lehet nyitva hagyni a kaput, mert könnyen lehet, hogy valami eltűnik.

– Sok az afrikai – jegyezte meg Bence bá.

– Nem arról van szó, afrikaiak mindig is voltak.

- Akkor hát kiktől kell félni?

- A szerbek és a magyarok a legrosszabak - mondta a hölgy. - Ön is magyar, de kulturáltnak és tisztességesnek látszik. A legtöbb magyar, akit ismerek, nem ilyen. Még ők maguk sem bíznak egymásban. Nehéz lehet magyarnak lenni.

Ez nagyon lehangolta őket. Úgy tűnt, hogy a magyar bevándorlókkal nem az a baj, hogy Magyarországról jöttek, hanem hogy magukkal hozták a magyar mentalitást, amikor is mindenki megpróbál becsapni mindenkit. (Bence bának eszébe jutott Vonnegut regénye, az „Ötös számú vágóhíd”, abban a szerző úgy kommentál egy esetet, amikor egy híres maffiavezért a magyar barátnője ad fel a rendőrségnek, hogy beigazolódott a mondás, hogy ha magyar a barátod, akkor ellenségre már nincs is szükséged.)

A többiek, a bevándorlók többsége, egész jól beilleszkedtek ebbe a szigorú erkölcsű, de nyílt szívű társadalomba.

Hamarosan azonban találkoztak egy ott élő normális magyarral, Lajtai Melindával. Neki amerikai férje volt, úgy került a szigetországba, de később elváltak. A hölgy addigra már annyira megszerette Máltát, hogy maradt. Ő sokkal szívélyesebb, kedvesebb volt, mint a máltai magyarok többsége. Egy idegenforgalmi irodában dolgozott, a Gozo nevű szigeten, gyakran ráért, és szívesen töltötte az idejét az új betelepülőkkel. Negyvenkét éves volt, és tetszett neki, hogy az öreg férfiak a nőt is meg-

látták benne, szépeket mondtak, úgyszólván udvaroltak neki. Mártuska nem tekintette riválisnak Melindát. Más volt a szerepük. Mártuska anyáskodott velük, Melindát pedig a hűguknak tekintették. Valójában a lányok lehetett volna, de ez abban a helyzetben nem számított.

Melinda mindenekelőtt elvitte őket egy gozói túrara. Ehhez fel kellett szállni egy hatalmas, gépkocsik tucatjait magába fogadó kompra. (Zoltai úr megjegyezte: „Valamivel nagyobb, mint a tihanyi komp.”)

Gozón láttak egy ételmúzeumot, ahol a pincérek is viaszfigurából voltak kiszoborva, de ajándécsomagokat is lehetett vásárolni. Láttak egy szélmalmot is, az hasonlított a szentendrei Skanzen Kecskemét környékéről áttelepített szélmalmára. Bementek abba a múzeumba is, amely a kőkorszakban épített megalitikus templom romjait foglalta magában. Itt Zoltai úr eltöprengett azon, hogy már a történelem előtti korokban is voltak emberek, akik nemcsak eljutottak erre a kis szigetre, de itt is rendezték be az életüket, és az istenüknek is templomot, egy valóságos katedrális is képesek voltak építeni.

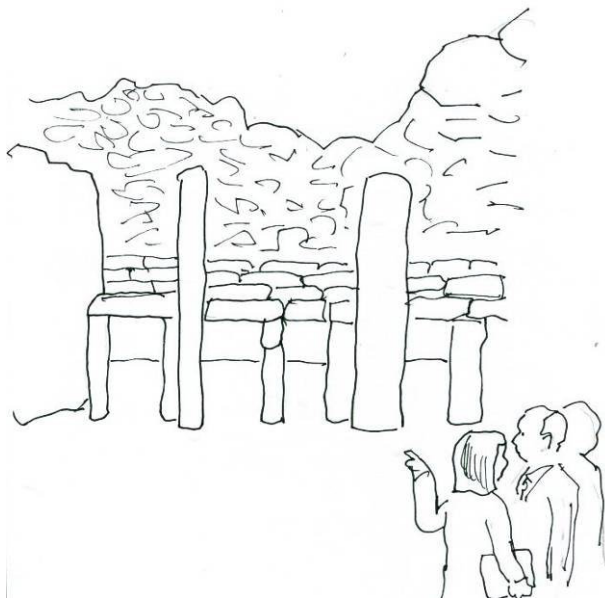
– Vajon ők kik elől menekültek ide? – kérdezte Franci.

– Menekülni mindig kell – jegyezte meg Zoltai úr. – Voltaképp a Föld benépesítése is egy véget nem érő menekülés volt. Mi mindannyian a lúzerek örökösei vagyunk. Akik a legerősebbek, leginkább életrevalók voltak, azok maradtak Afrikában.

Melinda elvitte őket arra a helyre is, amely a legenda szerint az Odüsszeiából ismert Kirke szigete volt. (A közelében, nem véletlenül, ma már egy Kirkéhez címzett ajándékbolt is működött.) Szintén Gozón részt vettek még egy barlangi csónakázáson, és meglátogatták a híres Ta' Pinu bazilikát, amelyhez ugyanúgy zárandokolnak a hívek, mint az erdélyi Csíksomlyóra.

Melinda más kirándulásokat is szervezett a számukra (ingyen, vagy kedvező áron), megmutatta az ország nevezetességeit. A második világháború Földközi-tengeri harcában Málta különleges szerepet játszott, a britek fontos tengeri és légi támaszpontja volt, többek között ezért is bombázták olyan kíméletlenül. Meg lehetett tekinteni az akkori óvóhelyeket, és az utcákon még mindig fel lehetett fedezni egy-két abból a korból megmaradt óvóhelyi feliratot. A németek által lebombázott operaházát nem építették újjá, így, romosan emlékeztet az akkori borzalmakra.

A Szent Pál hajótörése tiszteletére emelt templom különösen érdekelte Gergelyt, aki a Biblia alapján kedvelte Pál apostol leveleit, így feltétlenül látni akarta ezt a templomot. Sok más katolikus templomot is felkerestek, és bár Gergely egy szót sem értett a máltai nyelven előadott prédikációkból, a rózsafüzért együtt mormolta a helybeliekkel – magyarul. De ez senkit sem zavart.

A történelem előtti korokban
vajon ki elől menekültek ide?

Meglátogatták a Máltai Lovagrend iratait őrző Nemzeti Könyvtárat is, amelynek sok évszázados dokumentumai most is nagy értéket képviselnek. Előtte Erzsébet királyné nagy méretű szobra áll (a királynő maga is meglehetősen nagy méretű volt), az épület oldalán pedig egy tábla emlékezik meg Napóleonról, akinek a katonái egy időre szintén elfoglalták a szigetet. A lovagrend I. Sándor orosz cárnak is felajánlotta a nagymesteri címet.

A magyaroknak főleg az volt szokatlan, hogy míg a szomszédos Szicília része Olaszországnak, addig a pirinyó máltai szigetek minden zűrzavar után meg tudták őrizni a függetlenségüket.

Eva, az egyik fiatal könyvtáros is napi szinten foglalkozott velük. Így a hat férfira immár három nő jutott, ami egész jó arálynak tekinthető. De még szükségük volt egy hölgyre, aki jártas az egészségügyben, aki alkalmilag ápolónő is tudna lenni. A könyvtáros kislány révén ilyet is sikerült szerezni.

Rosa belevaló, életvidám negyvenes nő volt, és egyedülálló. Masszírozást és gyógytornát vállalt. Nem ingyen, de mivel itt több páciense is lett, adott némi kedvezményt, és a munkát úgy ütemezte, hogy hetenként csak egyszer kellett kijönnie. Ebben Mártuska is benne volt, és a két nő összebarátkozott.

A férfiak különösen élvezték a testük karbantartásának ezt a módját. Rosa ujjainak finom érintését valóságos érzéki

élményként élték át, és ez volt a maximum, amit az idegrendszerük el tudott viselni. Rosa is érezte az öregek izgalmát, és a maga részéről ezzel tökéletesen meg volt elégedve. Régebben volt egy tengerész barátja, de megcsalta, azóta Rosa a masszírozásban élte ki a testiségét. Fiatal fiúk ugyan nem kerültek a masszírozó ágyára, de a magyar csoport tagjaival szívesen belement egy kis flörtölésbe.

Melinda lett a bizalmas barátnőjük, vagy ha úgy tetszik, mindannyiuk fogadott lánya. Nem éltek a szülei (egy balul sikerült közlekedési balesetben haltak meg, még Magyarországon), ez a kapcsolat neki is feltöltődést jelentett. Amikor meglátogatta őket, mindnyájan kedvesen érdeklődtek a hogyléte felől, és ő is kikérdezett mindenkit.

Újdonsággal ugyan már nemigen szolgálhattak, hiszen az itteni életük meglehetősen eseménytelenül telt, de az otthoni élményeikről, korábbi munkáikról, a gyerekeikben való csalódásaikról bőséges mondanivalójuk volt. Melinda pedig figyelmesen, együttérzéssel hallgatta őket. Segíteni persze nem tudott. Néha azonban a meghallgatás a legnagyobb segítség. És szegényeknek csak arra volt szükségük, hogy mások is megerősítsék: jól döntöttek, amikor az otthoni rossz bánásmód miatt az elvándorlást választották, a régi család helyett egy új családot.

A legnagyobb gondot egy jogi természetű kérdés okozta. Szerettek volna máltai

állampolgársághoz folyamodni, de nem feleltek meg a követelményeknek. 2014-ben Málta a tőkeerős külföldiek bevándorlásának elősegítése céljából egy „aranyhidat” ajánlott fel, de ezt sok kritika érte, mivel attól tartottak, hogy ezáltal sok tisztázatlan jogi és erkölcsi háttérű ember is uniós állampolgársághoz juthat. Ehhez nagyjából 1 millió eurós értékű befektetés kellett. Volt azonban egy kerülőút is: ha minimum 350 ezer euró értékben ingatlant vásárolnak, és Máltán telepednek le. Ennek együttesen simán megfelelnek, hiszen a már megvásárolt ingatlanuk értéke ezt meghaladta, viszont a hat nyugdíjas nem léphet fel egy személyként. A havi rendszeres jövedelmük pedig a saját nyugdíjukra korlátozódott, és az is automatikusan az alapítványhoz került. A probléma megoldhatatlannak tűnt.

Ebben a máltai barátaink segítettek. Egy olasz származású ügyvéd javaslatára (a nevét a kérésére nem árulom el) a közös pénzből a megfelelő összeget átmenetileg ráírták Bence bára, ő állampolgárságért folyamodott, majd amikor megkapta, a pénzt kivették, és Gergely számlájára tették be. Amikor ő is megkapta az állampolgárságot, Zoltai úr kapta a pénzt, és így tovább. Bence bának ez nem nagyon tetszett, mert mindig az őszinteség és a fair play híve volt, de be kellett látnia, hogy e tekintetben az olasz módszer, az olasz fifika jobban működik. Illetve hogy csak az működik.

Amikor már mindenki megkapta a máltai állampolgárságot (erre sok-sok hónapig várniuk kellett), a „forgó tőke” újra a közös számlára került, és elkezdhették kidolgozni a hosszú távú terveiket a máltai letelepedésre és beilleszkedésre. (Mondanunk sem kell, hogy ezt a titkot legjobban a magyaroaktól kellett elrejtteni, hiszen közülük senkiben sem bízhattak.)

Az otthoniakkal minden kapcsolatuk megszűnt. Francit nem látogatták meg a gyerekei az új időpontban sem, csak egy rövid üzenetet küldtek, azt is napokkal később: nem érnek rá, közbejött valami. Egy ideig senki sem érdeklődött utánuk. Aztán, hetekkel később, Mártuska mostohagyerekei üzentek, szerették volna megbeszélni az ingatlanok eladásának és a pénz felosztásának részleteit. (Mint tudjuk, ezek a vagyontárgyak már rég nem az asszony tulajdonában voltak.)

A szomszédoknak feltűnhetett volna, hogy a régi lakásokban már mások laknak, ők hozatnak bútort, ők rendezkednek, de szólani senki sem akart. (Illetve volt egy-két szomszéd, akiknek megmondták a dolgot, de ők tartották a szájukat.) Amikor hivatalos levelet kézbesítettek ki, az új tulajdonosok egy másik borítékban feladták Lakatos úrnak, és ő továbbította a kintieknek, ha fontosnak tartotta. De legtöbbször csak értéktelen hivatali papírok, számlák érkeztek, azok is csak addig, amíg az új tulajdonosok nem jelentették be, hogy a régiek már elköltöztek.

Két hónap is eltelt, mire az otthon (és hoppon) maradt gyerekeknek feltűnt, hogy valami nincs rendben. Először Mártuska mostohagyerekei fordultak a rendőrséghez. Ezzel beindult egy automatikus folyamat, ami nagyon a terhükre volt.

Szülők és gyerekek

A rendőrség először nem vette túlságosan komolyan a dolgot, de lassan kiderült, hogy mások is hiányoznak, és ez megszólaltatta bennük a riasztócsengőt.

Hogy pontosan mi történt, azt nem tudhatták, de az egyik reggel Melinda becsöngetett, laptopjával a kezében. Felkavaró képet mutatott. Az egyik magyarországi hírportál vezető híre szerint ELTŰNT HAT MAGYAR. A kiszivárogtatott rendőrségi információkra (egy magát megnevezni nem kívánó szakemberre) hivatkozva közölték a hat ember nevét és igazolványképét, azzal, hogy jelentkezzen, aki tud valamit az eltűnt személyekről. A cikk érzékeltette, hogy az emberrablás sem kizárt.

Hőseink számíthattak a kiárusítandó holmikát őrző Lakatos úr lojalitására, de az ingatlanok új tulajdonosai esetleg elkotyoghattak volna valamit. Igaz, az új lakcímüket nem tudták, még az országot sem, ahova mentek. A légitársaságok adatai alapján azonban nem nehéz rájönni, hogy hova váltottak jegyet.

Mindenesetre fontos volt, hogy ne legyen nagyobb hisztéria az eltűnésükből. Ezért Melinda számítógépével a kezükben (a képernyőn látható volt a portál cikke) csoportképet készítettek. A képet elküldték a portál e-mail címére, azzal, hogy „meg-

vagyunk, jól vagyunk, a saját elhatározásunkból jöttünk el az országból, és majd ha jónak látjuk, hazamegyünk”.

Szerencsére a nyugdíjukat továbbra is átutalták a bankszámlájukra. A pénz kivételének helye természetesen a városkát is azonosította Máltán belül, így számíthattak rá, hogy hamarosan találkoznak a nyomozókkal.

Pár hét múlva ez is megtörtént. Két férfi csöngetett be, hogy elbeszélgessen velük. A nyomozók rögzítették a tényállást, de csak azt tudták megállapítani, hogy minden jogszerűen történt, az ingatlanok eladása, illetve az új ingatlan megvásárlása is. Bence bá megkérte a látogatókat, hogy az ügyet kezeljék diszkréten. Semmi kedvük hosszú vitába keveredni a saját hozzátartozóikkal, akik otthon semmilyen érdeklődést és szimpátiát nem tanúsítottak irántuk. Ezt a nyomozók meg is ígérték. Más kérdés, hogy mennyire tudják betartani.

Ez után már nem kellett sokáig várniuk a gyerekek jelentkezésére sem. Kisbence (aki a három gyerek közül a legidősebb és leghatározottabb volt) felhívta az apját.

– Mi ez a baromság? – kérdezte közvetlen hangon. – Öreg korodra teljesen meghülyültél? Mi itt aggódunk érted, te meg csak egyszerűen meglépsz?

– Nem nagyon aggodtatok ti értem, és én sem hülyültem meg – felelte Bence bá higgadtan. – Csak, tudod, minden ember életében vannak fordulatok, váratlan fejlemények, amik nem tartoznak másokra.

- De mi a családod vagyunk! És szeretünk! - erősködött Kisbence. - És ha valami bajba keveredsz? Egyáltalán ki az a másik öt nyugger? Látom, hogy egy csaj is van köztük. El fogják venni a pénzedet!

- Úgy érted, hogy a ti pénzeteket? - kérdezett vissza az apa.

- Az a pénz közös - szögezte le a fiú. - Egy család vagyunk. Most úgy érezzük, hogy megtagadtál bennünket.

- Dehogy tagadtalak meg benneteket. Ha jó szóra van szükségetek, továbbra is számíthattok rám, szeretlek benneteket. Csak pénzt nem adok többet.

Ekkor Kisbence lecsapta a kagylót. Bence bácsi még egy darabig hallózott, de utána megértette, hogy itt a vége. A beszélgetésnek is, a kapcsolatnak is.

Mártuskát feljelentették a gyerekei, azon az alapon, hogy elsikkasztotta a néhai férjjel közös tulajdont. Elindult a peres eljárás, és hónapokig tartott, de megállapítást nyert, hogy az asszony a saját vagyontárgyait adta el, a gyerekek csak a halála után juthatnának örökséghez, most már azonban semmilyen elkülöníthető és örökölhető ingatlannal nem rendelkezik, pusztán a máltai alapítványhoz van köze, de azt nem lehet elkülöníteni, a hozzájárulását sem ő, sem az örökösök nem vonhatják vissza.

Hasonló konfliktusok játszódtak le a többiek esetében is. Egyetlen ember volt a kivétel: Zoltai úr, vagyis Ambrus bácsi, akinek az eltűnését még mindig nem

fedezték fel a gyerekek. Valamit hallottak ugyan a tévében, és a rendőrség is hivatalosan értesítette őket, de a levél kézbesítése idején éppen külföldön tartózkodtak, és mire visszatértek, a szomszéd a sok reklámlevéllel együtt tévedésből a hivatalos értesítést is kidobta a szelektív hulladékgyűjtő kukába, az apjuk pedig nem érdekelte őket különösebben.

A nyugdíjasaink egészségileg jól voltak, sokat pihentek, a helyi patikában még a magyarországi vényeket is ki tudták váltani (az otthoni orvos aláírását és javaslatát némi rábeszélésre és levelezésre elismerték, csak fizetniük kellett a gyógyszerért), a pótlásról pedig Melinda orvos ismerőse szívességből intézkedett, külön vizsgálatok nélkül.

Addigra már a városkában is elterjedt az eset híre, a helyi újságban interjú jelent meg máltai nyelven, és ettől kezdve már néhány a boltban is felismerték őket, és mosolyogva szolgálták ki az *ungeriziket*.

Magyar nyugdíjasok nem nagyon voltak még Máltán, a fiatalok mentalitásáról pedig már szóltunk. Viszont sok brit nyugdíjas élt a szigeten, és bár ők „expat”-ként, külföldre szakadt britként tartózkodtak ott, befogadták a hazátlan magyarokat is. (Annál inkább, mivel már addig is voltak nem brit tagjaik.)

Egy ilyen nyugdíjas baráti társaság felkarolta az ügyüket, a találkozóikra meghívásokat kaptak, élménybeszámolókra kértek fel őket, sőt, néhányan még egy rokon-

szenvtüntetést is tartottak mellettük a magyar konzulátus előtt.

Az örökösök is szereztek támogatót azonban, méghozzá a diplomáciai és külkereskedelmi vezetők között. Ezáltal a magyar nyugdíjasok eltűnése a két ország hivatalos kapcsolatát is befolyásolta. De a máltai hatóságok kitartottak mellettük, hangsúlyozva, hogy nem kívánnak fellépni olyan személyek ellen, akik ezt az országot választották új hazájuknak. Közben a magyar Országgyűlés olyan törvényt fogadott el, ami alapján a nyugdíj folyósítását felfüggeszthetik olyan magyar állampolgárok számára, akik ellen Magyarországon peres eljárás folyik.

Addig tartott a kötélhúzás, amíg egy máltai segélyszervezet megszavazta, hogy saját nyugdíjat folyósítanak a magyar menekülteknek (mert már menekülteknek tekintették őket). Mivel a máltaiak jóvoltából épp a megcélzottakat nem sújtotta ez a magyar jogszabály, a törvény ellen a nyugati országokban dolgozó gyerekek nyugdíjas szülei körében keletkezett a legnagyobb felháborodás. Attól kezdve bármikor elveszíthették a nyugdíjukat, ehhez elég volt egy vízszámlatartozás miatt indított behajtási eljárás. Az ellenzéki sajtó később „*Lex Bence bá*” néven hivatkozott az inkriminált törvényre – amit szerencsére az Európai Bíróság évek múlva meg is semmisített.

A gyerekek által indított háború egyik frontja jogi természetű volt. Bence bá három fia megpróbálta beszámíthatatlanná

nyilvánítani az apát, és ezen az alapon érvényteleníteni az általa aláírt szerződést. Az az ügyvéd azonban, akit először felkerestek, felvilágosította őket, hogy ez a vád nem állna meg, hiszen amit az öreg az utóbbi hónapokban tett, világosan mutatja, hogy szellemi és döntési képességeinek teljes birtokában van. Lehet, hogy irigy, az is lehet, hogy igazságtalan velük szemben, de semmiképpen sem bolond. Jól tudja, mit miért tesz. Bármiféle orvosi vizsgálat csakis erre az eredményre vezetne.

Akkor a gyerekek egy másik ügyvédhez fordultak, de az is ugyanerre a következtetésre jutott.

A gyerekek mentek tovább, és közben olyan tényeket fabrikáltak, amelyek az apjuk elmeállapotának romlását voltak hivatva bizonyítani. Egy tanút is megfizettek, aki azt állította: látta, hogy Bence bá az erkélyén egy cserepes virágot falatozott, méghozzá jó étvággal. Végül egy ügyvéd. akinek a nevéhez már több gyanús eset fűződött, egy jelentős előleg ellenében vállalta az ügyük képviselőjét. (Mondanunk sem kell, hogy ez az előleg is kölcsönből származott.)

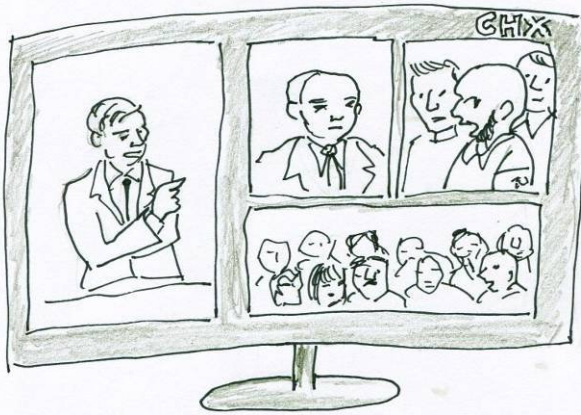
Bence bá nem fogadott ügyvédet, hanem egy szokatlan ajánlatot tett. Jelezte, hogy bármikor kiáll egy nyilvános intelligenciatesttre, ha ezt a gyerekek is vállalják. Az ajánlat kiszivárgott (miért épp ez ne szivárgott volna ki?), és a szellemi párbaj híre utat talált a sajtóba, majd a sajtóvisszhang hatására az egyik kereskedelmi csatorna

révén a tévébe is. (A gyerekek elfogadták a kihívást, annál is inkább, mivel a közvetítés tiszteletdíjából remélték megadni az ügyvédi előlegre fordított kölcsönt.)

A megállapodás szerint a viadal az Interneten folyik, a képernyőn mindkét fél szerepel. Először egy random intelligenciatesztet végeznek, majd válaszolniuk kell az egymás által feltett speciális kérdésekre.

Az intelligenciateszt döntetlennel végződött. A műszaki jellegű kérdésekre a gyerekek adtak több helyes választ (különösen azokban a témakörökben szerepeltek jól, amelyek a szórakoztató elektronika körét ölelték fel), a logikai és műveltségi kérdésekben viszont Bence bá bizonyult jobbnak. A gyerekek még reménykedtek benne, hogy végül ők győznek, de a műsorvezető már az első rész végén rámutatott: Bence bá válaszai egyértelműen arra utalnak, hogy szellemileg tökéletesen beszámítható.

A gyerekek speciális kérdése abból állt, hogy elsoroltatták az apjukkal a jelenlegi népszerűbb zenekarok nevét. Ez a témakör nem érdekelte Bence bát, de a véletlen folytán emlékezett rá, hogy nemrég volt egy *BénaBéni* nevű együttes által tartott koncert, aminek a plakátját észrevette a pesti villamosmegállóban. A nézők nevettek, a műsorvezető elfogadta a választ, de azt is megjegyezte, hogy nyugdíjasoktól nem fair ilyeneket kérdezni.

Az intelligenciateszt döntetlennel
végződött.

Bence bá következett. Ő megkérdezte, hogy a gyerekek mikor hoztak neki utoljára ajándékot. Erre nem tudtak válaszolni, csak hebegtek-habogtak, és ezzel bizony elveszítették a nézők szimpátiáját.

Kisbence ezután támadólag lépett fel. Megkérdezte, hogy az apjának „megvolt-e Mártuska”. (Lefordítom: magáévá tette-e az asszonyt.) Bence bá nem jött zavarba. Azt válaszolta, hogy nem, az ő kapcsolatuk plátói, de ha a hölgy kész lenne a házasságra, örömmel elvinné feleségül, és az esküvőre máris szeretettel meghívja mind a három fiát.

A tévéstúdióban lévő közönség nagy tapsban tört ki, Mártuska, aki a többiekkel együtt ott ült a máltai helyiségben, elpirult. Amikor őt is megkérdezték, hogy hozzá menne-e Bence bához, azt válaszolta, hogy bár nagyon kedveli Bence bát, és szeretetre méltó úriembernek tartja, nem kíván újra férjhez menni, egy férj miatt nem akarja elveszíteni négy másik férfi barátságát.

A tévészereplés a magyar közvéleményt is az öregek mellé állította, a három gyerek pedig minden esélyét elveszítette az esetleges per megnyerésére. Ráadásul az adást látva az ügyvéd is visszalépett. Az előleget – a költségeire hivatkozva – nem adta vissza.

Kudarca volt ítélve Mártuska gyerekeinek abbéli próbálkozása is, hogy érvénytelenítsék az apjuk kitagadó nyilatkozatát,

és ezen keresztül az ingatlan eladását. A tárgyalásra Budapesten került sor. Újra megvizsgálták az apa eredeti vádjait, miszerint a gyerekek kábítószer-kereskedésbe keveredtek bele. Ráadásul az apa egykori ügyvédje felmutatott egy nyilatkozatot, amelyben a gyerekek elismerték a vádat, annak fejében, hogy az apa nem indít eljárást ellenük, és egyben rábízta, hogy milyen javakban részesíti őket. Az ügyvédnek csak annyit kellett kérdeznie: „Ez az aláírás itt az önök aláírása?” A gyerekek lesújtva ültek, csak a szemük árulta el, mekkora gyűlöletet táplálnak a mostohaanyjuk iránt.

Zoli bácsi reménybeli örökösei voltak a legrámenősebbek. Nem sajnálták a pénzt, hogy felbéreljenek egy verőembert, aki becsöngetett a máltai ház kapuján, azzal a céllal, hogy kicsikarja az öregből az örökséget vagy egy ennek megfelelő nyilatkozatot. Franci azonnal hívta a helyi rendőrséget, de az idegen az elutasító választ követően nekiesett Zoli bácsinak, és a dulakodásban eltörte az orrcsontját, és számos egyéb sérülést is okozott az állán és a vállán. A lárma előjött Mártuska is, és megpróbálta leszerelni a támadó indulatait. Addig húzta az időt, amíg kiérkeztek a rendőrök, és letartóztatták a kigyúrt fiatalembert.

A kihallgatás során kiderült, hogy ki ő, és kik bérelték fel. A máltaiak értesítették a magyar hatóságokat, akik őrizetbe is vették a felbujtókat. A nyomozás azonban

megrekedt, mert a magyar legfelsőbb ügyész úgy találta, hogy az ügy sértené a magyar igazságügyi intézmények szuverenitását. (És különben sem tetszett neki, hogy a máltaiak korábban a „disszidenseket” támogatták.)

Zoli bácsi a Mater Dei kórházba került (ez az apró szigetország egyetlen közkórháza), és a támadást megúsza egy kisebb műtéttel. Az egyik helyi újság riporterének kérdésére azt felelte, hogy ez az eset utólag is megerősítette azt a meggyőződését, hogy ilyen gyerekektől bölcs dolog volt elmenekülni.

Az interjú tovább növelte a magyar nyugdíjasok népszerűségét. Zoli bácsi ágyánál megjelent egy 68 éves özvegyasszony, név szerint Elene (az egyszerűség kedvéért hívjuk Helénának), rendszeresen meglátogatta, és hozott neki mindenféle finomságot. A végén azt is felajánlotta, hogy magához veszi és gondozza. Zoli bácsi megörült az ajánlatnak, de nem merte elfogadni, mert attól tartott, hogy ezzel meglazulna a kapcsolata a többiekkel. Végül Heléna úgy döntött, hogy inkább ő költözik be a magyarok közé. (Mondanunk sem kell, hogy ez is nagy sajtóvisszhangot keltett a helyi lapban, többször is foglalkoztak a két ember öregkori egymásra találásával.) A többi nyugdíjas nem ellenezte Heléna megjelenését, még Mártuska is megbarátkozott vele, és azt mondta róla, hogy „nagyon aranyos”.

Heléna rendszeresen meglátogatta,
és hozott neki mindenféle finomságot.

Ily módon kiegyenlítődött a nemek közötti egyensúly. Az öt férfira immár öt nő jutott: Mártuska, Eva (a könyvtáros), Melinda (a magyar), Rosa (a masszőz) és most Heléna.

Igazából csak Heléna és Zoli bácsi vonzalma volt személyre szóló, a többiek mindenkiel egyforma barátságot ápoltak. A különös együtt élés felkeltette a bulvársajtó figyelmét is. Olaszországból is jöttek riporterek, hogy elbeszélgessenek a magyar menekültek különös *poliamorikus* viszonyairól, és még egy film elkészítése is szóba került. (Később valóban készült film is róluk, de erről majd később.)

Ha összehasonlítjuk ezeknek a férfiaknak a magyarországi és máltai helyzetét, azt kell megállapítanunk, hogy az önkéntes emigráció körülményei között sokkal kevesebb frusztrációban és sokkal több örömben volt részük. Már maga az a tény, hogy egymásra találtak és támogatták egymást, új perspektívát hozott a számukra. A közös szállás ugyan nem volt olyan komfortos, mint amit hátrahagytak az óhazában, de a jó társaság bőven kárpótolta őket.

– Olyan ez, mintha egy hosszú külföldi utazáson vennénk részt, kevés poggyásszal, összehúzva magunkat, de jó barátok között – nyilatkozott egyszer Bence bá.

Korábban említettük, hogy azoknak a tárgyaknak az eladásából származó összeg, amelyeket nem tudtak vagy nem akartak magukkal hozni, azt a célt szolgálta, hogy

ebből fedezzék az esetleges magyarországi tartózkodásuk vagy gyógykezelésük költségeit. Lakatos úr, a lojális barát a tárgyak egy részét értékesítette, és a pénzt a rendelkezésükre bocsátotta.

Mártuskán kívül (akinek, mint említettük, a fiaival folytatott per miatt kellett hazautaznia néhány napra) Zoli bácsinak volt szüksége erre, mivel egy általános orvosi felülvizsgálata vált aktuálissá. Ezt az utazást titokban tartották, mert nem akarták felkelteni a média érdeklődését. Csak akkor interjúvolhatták meg az újságírók, amikor már visszaindult. Minden rendben le is zajlott volna, ha nem épp akkor jön haza a lánya egy marokkói luxusnyaralásról. Megkérdezte, mi ez a felhajtás. Megmondták. Odasietett, és még a sajtóértekezlet utolsó percében bekiabált. Azt kiabálta, hogy az apja már tízéves korában molesztálta őt.

– Erről most hallok először – mondta Zoli bácsi. – Természetesen egy szó sem igaz belőle, de állok elébe bármilyen vizsgálatnak. Az anyát már nem lehet megkérdezni, mert nem él, de kérdezzék meg a szomszédokat, a szomszéd gyerekeket. Mindannyian tanúsítani fogják, hogy egy szerető apa voltam, a válásunk után is igyekeztem kivenni a részem a neveléséből, szorgalmaztam a további tanulmányait, és anyagilag is támogattam.

Egy ideig próbálkozott a lány, de előbb-utóbb be kellett látnia, hogy nincs esélye. Sőt, hallván Zoli bácsi magyarázatát az el-

menekülésre, a vádaskodás tovább erősítette volna az apja döntése jogosságát.

A hátrahagyott tárgyak közül Lakatos úr sokáig visszatartotta a személyes leveleket, fényképeket és filmeket. Jó érzékkel. Mert minél többet beszéltek és írtak a szökevény nyugdíjasokról, annál nagyobb érdeklődésre számíthattak ezek a személyes dokumentumok.

A hír eljutott egy magyar származású amerikai milliomoshoz, James Karpatihoz, aki 500 ezer dollárt ajánlott fel a gyűjteményért – arra számítva, hogy egy életrajzi film révén ez az összeg busásan megtérül majd. Lakatos úr felhívta őket, és megkérdezte, hogy ne próbálja-e még följebb srófolni az árat. Ők azonban örömmel elfogadták az összeget, hiszen ennek révén lényegesen növelhették a közös tőkéjüket. Azért a közös tőkét, mert már a kezdet kezdetén megfogadták, hogy minden bevétel közös lesz, függetlenül attól, hogy az adott összeget ki szerezte. Nem ők gyarapodnak, hanem az alapítványuk.

Egy társaságnak számítottak már. Egy család voltak, akiket szoros érzelmi szálak fűztek össze. Most és mindörökké.

(A filmről annyit, hogy Karpati úr tárgyalásokat kezdett egy független filmtársasággal, a forgatókönyvet meg is íratta, de a könyvünk megjelenéséig még nem lehet biztosan tudni, hogy megjelenik-e majd, és hogy sikeres lesz-e.)

Az eddig megtakarított pénzt és a Mr. Karpatitól kapott összeget el kellett költe-

ni, hiszen ha a tulajdon nem is, a készpénz arányosan felosztható és elvben örökölhető volt. És különben is szerettek volna egy komfortosabb új lakhelyet.

Úgy beszéltek meg, hogy ez nem egy ház lesz, hanem több kis házacska egymás közelében. Ezáltal megőrizhették a privát szférájukat (ez különösen Zoli bácsi és Heléna számára volt fontos, mert ők már gyakorlatilag házaspárként viselkedtek), de az egymáshoz tartozás is megmaradhat.

Máltai barátaiak segítségével (ebben már egy ingatlanos hölgy, bizonyos Alexandra is segédkezett) végignézték a kínálkozó lehetőségeket. Végül a Szent Pál öbölben, a tengerparthoz közel találtak egy épülő lakóparkot, felvették a kapcsolatot a kivitelezővel, aki jutányos áron elkészítette a terveket.

Nagy lendülettel láttak munkához, úgy érezték, az új életük megalapozása folyik. Csak arra kellett vigyázniuk, nehogy megbetegedjenek, mert akkor előről kezdődnek a jogi procedúrák. A tartalék pénzüket is egy fel nem osztható alapba fektették, és ettől kezdve a mindennapi kiadásait a máltai nyugdíjukra kellett korlátozniuk. Hosszú pereskedés után Strasbourgban sikerült elérniük a hazai nyugdíjkifizetésük felfüggesztésének feloldását, tehát onnan is egy jelentős összeg ütötte a markukat. Becsületesesek voltak, a változást bejelentették a máltai segélyszervezetnek, de ők azt válaszolták, hogy továbbra is folyósítani fogják

a juttatásukat, hisz a magyar hatóságokban nem lehet bízni.

A megállapodásuk értelmében ez is a közös alapba ment, és egy olyan nyaralót vettek rajta, amit szükség esetén pénzzé tehettek, és azt a pénzt már eloszthatták személyenként. De ehhez kellett a közös határozat, és azt csak majd a helyzet ismeretében hozzák meg.

Bence bá javaslatára az új épületek kialakításakor elfogadták, hogy a legnagyobb, legtágasabb és legjobban felszerelt házacskát Mártuska használatába adják, már csak annak honorálására is, hogy messze ő járult hozzá a legnagyobb összeggel az áttelepülés költségeihez. Mártuska ezt elfogadta, de azzal, hogy természetesen az a ház is mindannyiuk rendelkezésére áll majd, hiszen nélkülük ő sem jött volna ide.

Lassan folyt az építkezés, és ők időnként kimentek megnézni, hol tartanak a munkálatok. Mindennel meg voltak elégedve. A helyszín közel volt ahhoz a ponthoz, ahonnan Gozóra indultak az óriási kompok, és ha nem is volt körpanorámás, elég nagy szögben ki lehetett tekinteni a széles tengerre. A legtöbb gondot a fűtés beszerelése okozta, hiszen a máltai épületek többsége továbbra is a nyaralást szolgálta, a légkondicionálás gyakran a hűtésre szorítkozott. Némi plusz költség árán sikerült kialakítaniuk egy mindegyik épületre kiterjedő központi fűtési rendszert, de ez jelentősen megnövelte a költségeket. Ennek ellenére

örültek az új helynek, amely megoldotta a közös élet és az elkülönülés egyensúlyát.

- Na, hogy tetszik a jövődő otthonunk?
- kérdezte Bence bá Mártuskát.

- Nagyon szép. Nem is gondoltam volna, hogy a mi menekülésünknek ilyen remek következménye lesz - felelte az asszony. - A balatoni nyaraló elbújhat mögötte.

- Arról se feledkezzünk meg, hogy ha ott maradsz, mi sem jutunk ki ide - jegyezte meg Bence bá.

- De most, hogy ismerlek benneteket, szinte el sem tudom már képzelni az életemet nélkületek.

Továbbra is szoros kapcsolatot ápoltak a Máltára költözö brit nyugdíjasokkal, meghívást kaptak a garden partykra, és részt vettek a programjaikon. Szabadkoztak a hiányos angoltudásuk miatt, de a vendéglátók csak mosolyogtak, és azt mondták, hogy jobban beszélnek angolul, mint a helybeliek.

A britek közül néhányan már jártak Budapesten, és dicsérték a magyar főváros szépségeit. Igaz, azt is megemlítették, hogy némely étteremben sokkal többet kellett fizetniük, mint amennyit ténylegesen fogyasztottak. Erre nem tudtak mit válaszolni, csak szomorúan bólogattak. Igen, ez Magyarország, és ilyenek a magyarok. Nem mindegyik, de túlságosan sok.

Szóba került, ki mit csinált aktív életében. A házigazda egyetemi professzor volt, szakterülete a geológia és a kőzettan, és itt nehezen tud úgy sétálgatni, hogy ne lássa

maga előtt a különböző sziklák összetételét, fajtáját, geológiai történetét. És minden látható. Említette, hogy vannak olyan sziklafalak, amelyeken kertes villák is épültek, közvetlenül a sziklamélyedések fölött. Ez látványos. De nagyon kockázatos.

A szigeten egyébként óriási építkezések zajlanak, ez Bence bát arra emlékeztette, ahogy a tizenkilencedik és huszadik század fordulóján Amerikában épültek a gyárak, utak, hidak és felhőkarcolók.

– Igen, Málta most olyan helyzetben van, mint akkor Amerika volt – helyeselt a házigazda. – Az ember alig tud végighajtani az egyes kis városkákat összekötő országúton, hogy ne jöjjön szembe egy tucat betonkeverő vagy egyéb építési anyagokat szállító teherautó.

A társaságban volt egy szenvedélyes könnyűbúvár is. Ő természetesen az idejének nagy részét ezzel töltötte. A felesége botanikus volt. Így hát amíg a férj a vízben lubickolt, ő a parton vizsgálta a növényeket és virágokat. Fotózni is szeret, és a képeit dicsérték a barátai.

Volt egy özvegyasszony Edinburghból is, és Mártuska megemlítette, hogy a férjével ő is járt már abban a városban. Még arra is emlékezett, hol voltak a fesztiválok és hogy mit látott a múzeumokban. Kiderült, hogy a két özvegy még számos európai városban is járt, bár nem egy időpontban.

Így alakult az ismerkedés a két csoport között. A magyarok meghívást kaptak még számos közös programra. Csak azt sajnál-

ták, hogy ők maguk nem tudnak hasonló garden partyt rendezni.

Egyszer egy nagy komphajóval Sziciliában tettek egy kétnapos látogatást. Nagy izgalommal várták a napot. A vallettai kikötő előterében találkoztak, integettek egymásnak, és csak a fizetés okozott nehézséget, hiszen a magyaroknak nem volt annyi pénzük, hogy szállodában töltsék az éjszakát. Szerencsére előtte találtak egy szállást Pozzallóban, ahol ha szűkösen is, de elfértek. A britek csodálkoztak ezen, de Bence bá megpróbálta megmagyarázni az okot. Brit barátai megfontolták, hogy felajánlják-e a szállodai szoba árát, de a magyarok ezt nem fogadták el.

- Megleszünk a magánszálláson is - mondta Bence bá. - Az itteni lakásunk sem sokkal kényelmesebb, és különben is, a kelet-európaiak megszokták már a szorongást.

Pozzallóból Cataniába buszoztak, és ott is alaposan körülnéztek. Látták a katedrális, a Dóm-teret az elefántos szökőkúttal, a görög-római színházat, az amfiteátrumot, az ókori romokat és az Ursino kastélyt, továbbá az 1923-as invázió emlékhelyét, a cataniai filmmúzeumot, és az Il Gambero Pazzóban ebédeltek, ahol nagy választék volt halakból.

Új család

A legnagyobb változást az jelentette, hogy – szintén Mártuska ötletére – egy árvaházat is létrehoztak. Ők voltak az árvák nagyszülei, az önkéntes nevelőszülőket pedig a baráti körből toborozták. Addigra már teljesen beilleszkedtek a helyi társadalomba. Több százan segítették őket a beilleszkedésben, és ezt meg akarták hálálni. A szimpatizánsok között sokan akadtak, akik szerepet vállaltak ebben a különös árva-ellátó intézményben, amely lassan aztán a máltai szociális rendszernek is részévé vált, a szakmai ellenőrzést a máltai népjóléti hatóságok gyakorolták. Az árvákat nem tudták volna ellátni a saját tengerparti házacskáikban, de egy szervezet felajánlott nekik egy használaton kívüli iskolaépületet (az iskola a város bővülésével új helyre költözött).

Az árvák részben máltaiak voltak, részben Afrikából és Ázsiából menekült gyerekek (még nem szűnt meg a menekültválság), és akadt néhány szülő nélküli gyerek Magyarországról is.

Mindannyian vállaltak négy-öt kicsit, akik bizalommal tekintettek rájuk mint tiszteletbeli nagypapákra és nagymamákra (mert ezt a szerepet Eva és Melinda is örömmel vállalta, nem beszélve Helénáról, aki nagyon ambicionálta, hogy ha már öreg

korukra nem lehetnek közös gyerekeik, legalább közös unokáik legyenek).

Az árvaházban tevékeny és vidám élet folyt, és ettől valóban úgy érezhették a szökevény nyugdíjasok, hogy valósággal megfiatalodtak, mindennapjaik értelmes feladatokkal teltek meg. Ha pedig elfáradtak, akkor nyugodtan ledőlhettek, mindenki tiszteletben tartotta a pihenésünket. A kis unokák egymást is csendre intették, mondván, „a nagypapa alszik, nem szabad zavarni”.

Az árvaház keretében kirándulásokat rendeztek, sportversenyek voltak és játékos vetélkedők. Mártuska, akit már mindenki Mártuska mamának szólított, valósággal megfiatalodott ettől a tevékenykedéstől. És a többiek is örömmel vették ki részüket minden programból. Bence bá és Zoltai úr barkács-szakkört vezetett, Melinda kézimunkára tanította a kicsiket, Gergely pedig zenélt és énekelt, különösen egyházi dalokat.

Itt említjük meg, hogy Zoltai úr a barkács-szakkörön kívül tényleges munkákat is vállalt egy máltai cégnél. Igaz, hogy a nyugdíjából is meg tudott élni, de arra a jó érzésre is szüksége volt, hogy a saját kezével hozzájárul új hazájának, Máltának a gyarapodásához, fejlődéséhez. Naponta 4-5 órát töltött a munkahelyén, és a munkaadója meg volt vele elégedve.

– Ha nem kapnánk a nyugdíjat, akkor is el tudnánk tartani benneteket – viccelődött a többiekkel.

A nagypapa alszik, nem szabad zavarni.

Ez persze csak tréfa volt, de annyi igaz belőle, hogy volt még annyi erő és elszántság bennük, hogy segítsenek magukon, ha arra kerülne a sor. De szerencsájük volt, ilyen vészhelyzet nem következett be.

A gyerekek imádták a tiszteletbeli szüleiket, akik végre úgy érezhették, hogy igazi családjuk van. Egyre többet mosolyogtak, és igazán élvezték az életet.

- Visszagondolva el tudjátok képzelni, hogy ilyen harmóniában élnénk Magyarországon is? - kérdezte Mártuska.

- Nem, az elképzelhetetlen - mondta Zoltai úr. - Azok a gyerekek semmiért sem voltak hálásak, sohasem kaptak eleget, mindig még többet követeltek.

- De egy dolgot feltétlenül a javukra kell írni - vágott közbe Gergely.

- Ugyan mit?

- Ha nem úgy viselkednek, ahogy viselkedtek, akkor mi sohasem találkozunk

- Ez bizony így van - válaszolt Mártuska, majd ellágyulva nézett a férfira. - Ó, Édesgergelem!

A többiek mosolyogtak. És egyetértettek. A máltai kaland életük legjobb kalandjának, az ide költözés életük legjobb döntésének bizonyult. Az itteni kis árvákkal pedig még teljesebb lett az új család.

A magyar nyugdíjasok által alapított árvaházról többször jelent meg riport a máltai és a magyar újságokban, de a nemzetközi sajtóban is. Ezek közül a legnagyobb érdeklődést a *National Geographic Magazine* képes beszámolója keltette, ami

után szinte az egész világról kaptak gratuláló vagy érdeklődő leveleket.

Szó volt arról, hogy az intézményt az UNICEF égisze alatt működtetik tovább, de ebbe már csak úgy egyeztek bele, hogy ők hatan (plusz a helyben csatlakozók) együtt maradhatnak, de az intézményhálózat többi részének igazgatásában nem vesznek részt. Végül úgy oldódott meg a probléma, hogy a nemzetközi szervezet a máltai hatóságokkal együtt építette ki a „magyar típusú” árvaházak nemzetközi hálózatát.

Külföldre is szerveztek kirándulásokat, elsősorban Görögországba, Szerbiába, Olaszországba és Németországba. Amerika túlságosan messze volt ahhoz, hogy azt is tervbe vegyék, de szerencsére Karpati úr ebben is segített. Összehozta őket néhány jótékonyági szervezettel, és azok meghívták a társaságot. Karpati pedig beszállt az út finanszírozásába. (Közben már kiadta a dokumentumkötetet, amelynek anyagáért olyan sokat fizetett. Ez az út tehát részben az ő könyvének promóciója is volt.)

Az amerikai útjuk nagyon jól sikerült. Nagyon élvezték a gyerekek, és persze a magyar nyugdíjasok is. New Yorkban elmentek Ellis Island múzeumába, amely a huszadik század elejéről főleg az európai bevándorlók emlékét őrizte. A magyarok számos Kovacs nevű bevándorló nevét is megtalálták az összesített névjegyzékben, sőt Gergely még egy Lassu nevű bevándorlóra is ráakadt. Mondta is utána, hogy lám,

nem ő az első a családban, aki elmenekült az országból.

Az egyik képen olyan gyerekek voltak láthatók, akik felnőttek nélkül érkeztek meg Amerikába.

– Ők is olyan árvák, mint mi – mondta a csoportjuk egyik tagja, egy 12 év körüli kislány.

– Igen, de nektek már vannak szüleitek – mondta Mártuska. – És mi vigyázunk rátok, hogy el ne vesszetek.

Sétáltak a Central Parkban, benéztek a természetrajzi múzeumba (ez a Zabhegyező című regényben is szerepelt, és Bence bá ragaszkodott a megtekintéséhez). Bementek a világ egyik legnagyobb áruházába, külön egy játék-áruházba is. Arra nem volt pénzük, hogy minden játékot megvegyenek, ami a gyerekeknek megtetszett, de a látogatás így is nagy élményük lett.

Maga a nagyvárosi forgatag, a hömpölygő tömeg látványa is nagyon tetszett a vendégeknek.

– Itt is tudnék élni – jegyezte meg Zoltai úr.

– Ugyan miből? – kérdezte Bence bá. – Itt még hajszásabb az élet, mint otthon. Arról nem is beszélve, hogy bármelyik sarkon neked szegezhet egy stukkert valamelyik helybeli.

– Igazad van. De talán itt kevesebb a magyar.

Ezen mindketten nevettek. Még megebédelték egy McDonald's-ban, és élményekkel

meggazdagodva repültek vissza. Még hetekig mesélték a tapasztalataikat.

A magyar nyugdíjasok fölött is múltak az évek, megöregedtek, egymás után ünnepelelték meg a nyolcvanadik, nyolcvanötödik születésnapjukat (ezen rendszeresen részt vettek a sajtó munkatársai), de egyre gyakrabban fordult elő, hogy valamelyiküknek kórházba kellett vonulnia.

Először Franci egészsége romlott meg. Olyan vesebetegsége lett, ami miatt ki kellett vennie a veséjét. Amikor erről is megjelent egy cikk, akkor a máltai ismerősök közül többen is felajánlották az egyik veséjüket, de ez sem oldotta volna meg a problémát. Franci haldoklott, a betegágyánál felváltva örködtek az új családjának barátai.

Franci fia és menyé is megérkezett, és megkérdezték tőle, hogy van-e még mód a tulajdonrészének elkülönítésére. Franci közölte velük, hogy nincs, az eredeti szerződésben mindannyian lemondtak a részükről. Erre a fiú és a meny hangos veszekedés és szitkozódás után a legközelebbi repülőgéppel visszautazott, nem érdekelte őket tovább az öreg sorsa.

Egy újságíró is megjelent, vállalta, hogy elbeszélget a beteggel, és a történeteit könyvben jelenteti meg. Franci némi töprengés után vállalta az interjút, de csak az első néhány beszélgetéshez volt ereje.

Beszélt a feleségéről, arról, hogy hogy szerették egymást, és amikor egy influenzajárvány elvitte, a fia még csak tízéves volt,

attól kezdve ő nevelte. Ez volt élete legnehezebb szakasza, hiszen a családjában senki másra nem tudta rábízni, ő maga is elárvult már, a feleségének a családja pedig nem kedvelte Francit. Napközben dolgozott, majd rohant az iskolába, otthon is foglalkozott a gyerekekkel, és mindennel ellátta, amire szüksége volt. Amikor kamaszodott, óvta a rossz barátoktól, de nem sok sikerrel. Olyan társaságba került, amely időnként piaci és áruházi lopásokba keveredett, és bár Franci fiára semmit sem lehetett rábizonyítani, kitartott a cimborái mellett, és amikor az egyik galerit felszámolták, csatlakozott egy másikhoz. Dohányzott, rákapott az ivásra, rendszeresen kimaradt, és egy szexbulin ismerkedett meg azzal a lánnyal, akit később elvett feleségül. Francinak kezdetben szimpatikus volt a kislány, de érezte rajta, hogy ő is züllésre hajlamos, és semmiképpen nem fogja visszatartani a férjét a törvénytelen cselekedetektől.

Mindketten meglehetősen szívtelenek voltak Francival szemben. Ebből következett az az eset, amit már a történetünk elején említettünk, a táskarádióval kapcsolatban. Ettől kezdve Franci fokozatosan eltávolodott a gyerekeitől és a menyétől, érezte, hogy semmiben nem számíthat rájuk. Amikor összetalálkozott Bence bával, felvillanyozta a lehetőség, hogy ez ellen a lehetetlen állapot ellen tehet valamit. Hogy kivonhatja magát az örökös megaláztatásokból. Hogy túljárhat az eszükön, és új életet

kezdhet. A máltai kalandot egyáltalán nem bánta meg, az új élet valóban sokkal jobb volt, mint a régi, és azt tapasztalta, hogy öreg korban is végre lehet hajtani ilyen hatalmas változtatásokat.

Az újságíró bólogatott és szorgalmasan jegyzetelt. A történet furcsa volt, de lélektanilag hiteles és érthető. Itt Máltán ugyan az emberek sokkal jobban összetartottak, egyetlen családtagot sem hagytak volna magára, de a bevándorlóktól hallott hasonló esetekről. Lehet, hogy a vallásosság az alap? A Máltára beköltözőkből, vagy legalábbis sokukból éppen ez hiányzik. Sokan az Európai Unióhoz való csatlakozásban látták a romlás okát, de hát anélkül Málta is csak egy picit ország lenne. Így pedig mégis egy sokkal nagyobb államalakulat része lett. És nem úgy, mint a gyarmati időkben. Málta független és demokratikus ország.

Franci részletesen mesélt a magyar történelem általa átélt időszakáról, a Rákosi-rendszerről, az ötvenhatos forradalomról, a Kádár-rendszer elfojtott szabadságáról, amit hajlamosak voltak gulyás-kommunizmusnak is hívni, végül pedig a rendszer összeomlásáról, amikor maga az ország, az addigi viszonylagos jólét is összeomlott, és az ügyeskedők kerültek felszínre.

Sajnos a beszélgetések nem folytatódtak, Franci állapota egyre súlyosabbá vált, és nemsokára már beszélni sem tudott. De a társaira és a segítőire még rá tudott mosolyogni, amikor utoljára meglátogatták.

Megszorították a kezét, és ő is megpróbált visszaszorítani.

Ez volt a többiek utolsó élménye az öregről.

Az ilyen szomorú események egyre gyakrabban bekövetkeztek. A máltai újságíró a Francival való beszélgetésről röviden beszámolt a lapjában, de elhatározta, hogy a könyvébe beleveszi a többiekkel folytatott interjúkat is. Mindent meg akart írni erről a szokatlan vállalkozásról, a résztvevők korábbi és itteni sorsáról. Úgy érezte, ezzel a könyvvel igazságot szolgáltat a rossz helyzetben lévő öregek ügyének, és a könyv nemzetközi sikerében is bízott.

Elmúlás

Minden történetnek vége lesz egyszer. Ennek a történetnek úgy lett vége, hogy az öregek lassan elhaláloztak. Elsőnek Franci ment el, az interjú kapcsán erről már szoltunk. Máltán temették el (ebből a célból egy külön kis emlékparcellát alakítottak ki). A temetésén nem volt jelen sem a fia, sem a menyé. A lakótársai és a barátai azonban ott voltak, és a szertartáson az újságíró is szép szavakkal emlékezett meg róla.

Azután Zoli bácsit érte szélhűdés, 88 éves korában, kirándulás közben. Gozón másztak fel egy hegyre, és ő egy kicsit lemaradt. Egy idő után gyanús lett a dolog. A többiek először a nevét kiáltozták, aztán visszamentek, de még amikor meglátták egy fatörzshöz dőlve, akkor is csak arra gondoltak, hogy nagyon elfáradt. Aztán észrevették, hogy már nem is él. Mobiltelefonon hívtak egy mentőt, de azt válaszolták, hogy ha nem tudják ők maguk életre kelteni, akkor nincs esély, mivel órákba telhet, hogy kiérjen az orvosi segítség. Őt is ugyanabba a parcellába temették. Heléna egészen megtört. De nem költözött el, a magyar nyugdíjasokat már a saját családjának érezte.

Zoltai úr az utcán esett el. 84 éves volt, combnyaktörést szenvedett, kerekesszékre

kényszerült, és fizikailag egyre jobban elgyengült. Még néhány hónapig kitartott, a többiekkel felelevenítette kalandos öregkorát. Vele is készült egy hosszabb életrajzi interjú, amelyet a máltai televízió egyik stúdiója is sugárzott, máltai nyelvre lefordítva. A temetésén több tucat szimpatizáns jelent meg. Bence bá felidézte a történeteit, és mesélt arról a barkács-szakköről is, amelyet együtt vezettek. A szakkör nevében egy árvaházi gyerek is elszavalt egy verset, angolul.

Édesgergelem 87 évesen a tengerbe fulladt. Bement, úszott is, de egyszer csak eltűnt. Később többen említették, hogy előtte erős fejfájásról panaszkodott. A holttestét megvizsgálták, és az orvos azt állapította meg, hogy sztrókot kapott úszás közben. Mártuska sokat sírt érte, mert közel állt a szívéhez.

Mivel Gergely a máltai katolikus gyülekezetnek is szorgalmas látogatója volt, őt pap temette, és egy egyházi kórus is énekelt.

Ekkor Bence bá és Mártuska összeköltöztek. Most kiélhették az egymás iránti vonzalmukat. Csak azt fájlalták, hogy ehhez a többiek elhalálózása adta meg a lehetőséget. Nagyokat sétáltak a tágas parkban, kéz a kézben, és az együtt töltött évekről beszélgettek. A fotóriporterek több érzelmes fényképet közöltek róluk a sajtóban és az interneten. Heléna kitartott mellettük, békében és nyugalomban élt a három öreg.

Bence bá még elkezdte írni a memoárját, és miközben ezen dolgozott, terjedelmes

részleteket olvasott fel a két idős hölgynek. Ilyenkor úgy érezték, hogy időutazáson vesznek részt. A részleteket ugyan csak Mártuska értette meg igazán, de az is érdekes volt, ahogy ketten megpróbálták megmagyarázni Helénának, hogy milyen is volt az akkori élet. Heléna cserében a saját fiatal koráról és a huszadik század eleji Máltáról, a második világháborúban átélt szenvedésekről mesélt.

Az árvaház gondjait lassan átruházták egy testületre, mert már nem volt elég erejük az ügyek vitelére.

- Úgy érzem, én leszek a következő a sorban - mondta Bence bá Mártuskának. - Ki akarom még élvezni a hátralévő időt. Mert hát olyan gyönyörű az élet. Kár lenne korán abbahagyni.

- Bizony, gyönyörű élni, de kettesben sokkal jobb, mint egyedül.

- Érzem, hogy közeleg az a nap, amikor magadra maradsz, édesem - mondta Bence bá. - De tudod mit? Utazzunk el együtt valahova. Csak mi ketten.

- És Heléna?

- Ő itthon van. De mi nem itt vagyunk otthon igazán.

- Hát hol lehetnénk jobban otthon? Talán csak nem akarsz visszamenni Magyarországra? Hiszen onnan menekültünk el!

- Nem, nem. Szerettem Máltát, mert itt van a tenger, és élvezem, ahogy a természet körülölel bennünket.

- Hát akkor?

- Mégis valami hiányzik nekem. A hegyek fensége. Közel lenni az Istenhez. Olyan helyre kellene költöznünk, ahol azt érzem, hogy csak ki kell nyújtanom a kezemet, és máris elérem a világ tetejét. A világ tetejére szeretnék még eljutni. Oda eljönnél velem, édes Mártuskám?

Mártuska elérzékenyült, a szemeiben könnycseppek jelentek meg.

- Oda el. De ezt is neked kell megszervezned. Te olyan jó szervező vagy!

Bence bá el is kezdte a tudakozódást, a világhálón keresett néhány olyan helyet, amelyik megfelelhetne erre a célra. Mártuska is segített. Már szépen gyűlt az információ, a lehetséges helyszínek, az utazási lehetőségek.

De közbejött egy influenza, és Bence bá ágynak esett. Sokáig küszködött, Mártuska ott ült az ágya szélénél, cserélte a boro-gatást, főzte a gyógyteákat, de ketten sem tudták legyőzni a betegséget. Bence bá kívülről igen erősnek látszott, de a szervezete nagyon legyengült a láztól.

- Gyógyulj meg, lelkem, ne hagyj itt egyedül! - mondta neki Mártuska, és a kezét szorongatta.

- Ha rajtam múlna, maradnék - súgta neki Bence bá alig hallhatóan. - De valami egyre húz kifelé, elfelé.

- Akkor mi lesz a magas hegyekkel?

- Menj el oda, és mondd meg nekik, hogy csókoltatom őket.

Így halt meg Bence bá. Már betöltötte a kilencvenet. Ez Mártuskának olyan volt,

mintha a fél karját vesztette volna el. Ha Mártuska volt a motor, Bence bá volt a mérnök. Ketten vitték végbe az egész máltai projektet. Ekkor Heléna is kiköltözött.

Így már csak Mártuska néni maradt. Úgy látszik, benne volt a legerősebb az élnivágyás. Élt, éldegélt, egyedül, az árvaház nagy örege lett, valóságos matróna, aki, bár a fizikai erejét nagy mértékben elvesztette, még mindig az egész vállalkozás központja maradt. Aztán 98 éves korában elhatározta magát egy utolsó nagy kalandra. Arra, amit Bence bá is szeretett volna.

Mártuska nénit a barátai megpróbálták lebeszélni arról, hogy ilyen állapotban belevágjon valami kockázatos dologba, de ő hajthatatlan volt. Az ingatlant az árvaházi alapítványra ruházta át, de fenntartott magának annyi pénzt, amelyből még néhány évig élélhet. És az öregasszony Nepálba utazott.

Ő is beteg volt már, járni is alig tudott. De elvitette magát az Annapurna nevű csúcs közelébe. Amikor Bence bával együtt felderítették a Himalája magaslatait, úgy találta, hogy Pokharából fenséges kilátás nyílik erre a rendkívüli hegyre. (A többi lehetőség Beni, Deurali, Kushma és Rampur volt, de ő Pokharát választotta.)

Az utazás hetekig tartott, és Mártuska néninek nem volt könnyű repülőről repülőre szállni, aztán teve meg jak hátán folytatni az utat. De sikerült odaérnie.

Mártuska néni és a hegy beszélgettek.

Minden cókókját egy hatalmas bőröndben vitte magával, gyógyszerekből is csak annyit, amennyit előre eltervezett. A többit a sorsra, Istenre bízta.

Pokharában körbenézett, majd kivett egy alkalmasnak tűnő házikót. A tulajdonos hozott neki zsíros teát, és vastag takarót, hogy meg ne fázzon. Abba beburkolózott, és kiült a verandára. Onnan nézte nagy, tiszta szemekkel a csúcsot.

Akik látták, azt állítják, hogy Mártuska néni szavakat mormolt, és hallgatta a választ. Ő és a hegy beszélgettek. Egy olyan nyelven, amelyből a helyiek nem értettek egy kukkot sem.

TARTALOM

Előszó 4

A probléma 6

A megoldás 38

Emlékek 51

Isten hozta Máltán 65

Szülők és gyerekek 89

Új család 109

Elmúlás 119

Kiegészítő képanyag:

MÁLTAI KÉPEK

